

MAGYAR LAP

4. évfolyam

Taxa postala plattitá in nu
aprobării Dir. Gen. PTT

„Ottlón” írók és Hírlapírók

BUDAP.

1937. október 3.

Főszerkesztő
és a szerkesztésért felelős:
dr. Paál Árpád

KERESZTÉNY POLITIKAI NAPILAP
VI. évfolyam, 199 (1641) szám * Vasárnap, 1937 október 3

Főmunkatárs:
dr. Gyárfás Elemér

Nagy fénnel ünneplik meg Őfelsége II. Károly születés- napját

Bucurestiből jelentik: II. Károly király október 16-iki születésnapjának megünneplésére óriási előkészületeket tesznek. A patriarchátus állapítja meg az ünnepség sorrendjét, amely Te Deummal kezdődik és ezen résztvesznek a kormány tagjai, a polgári és katonai hatóságok vezetői. Ennek megtörténte után a kor-

mány valamennyi tagja Sinaiába utazik és ott üdvözlik Őfelségét. A magas méltóságokat és a külföldi vendégeket, köztük Gamelin tábornokot is, Őfelsége ebédre hívja meg magához. Október 16-án a hivatalokban szünetel a munka és az iskolákban sem tartanak előadást.

Kormánykörök szerint

Tatarescu miniszterelnök november elsején végérvényesen visszavonul

November 15-ére halasztották a parlament megnyitását

Bucuresti. Saját tud. A „Dimineata” közli: Egyes lapok a pénzügyminiszternek azon intézkedéséből, amely hitelt nyit a parlamentárok napidíjának március 15-ig való fizetése céljából, arra magyaráztak, hogy a jelenlegi parlament március 15-ig munkában lesz, vagyis lefolytatja az ötödik ülésszakot is. Kormánykörökben azonban kijelentették, hogy ennek a magyarázatnak semmi alapja nincs.

A pénzügyminiszter egyszerű adminisztratív intézkedést tett, mert a napidíjakat mindenesetre fizetni kell, akár a jelen országgyűlés tagjai, akár a kiirandó választásokon megválasztandó parlamentárok számára történjék is fizetés.

Ami pedig a parlament időtartamának kérdését illeti, kormánykörök kijelentik, hogy

ez végérvényesen eldöntöttek tekintetű: Tatarescu november elején visszavonul. A parlament megnyitását október 15-ről elhalasztják november 15-re, amikor megjelenik az országgyűlés feloszlásáról szóló dekrétum.

A „Curentul” szerint Lapedatu szenátusi elnök tegnap hosszas tanácskozást folytatott Bratianuval és Tatarescuval. A kormányelnök és a pártvezér informálták Lapedatut, hogy a parlament megnyitását november 15-re elhalasztják, amikor vakáció következik.

Észak-Kínában újabb sikereket értek el a japán csapatok

Harc az „Örök béke” hidánál. — Heves tüzérségi támadás a Csapei körüli hadszíntéren

Sanghaiból jelentik: A japán haderő, tankok, repülőgépek és nehéz tüzérség támogatásával péntek délután nagyarányú támadást intézett a Csapejtől Lihouig húzódó kínai állások ellen. A támadás főbb pontja Lothien, ahol a japánok át akarják törni a rendkívül megerősített kínai vonalakat. Ezen a területen fekszik az „Örök béke” hídja, mely rövid idő alatt nyolcszor cserélt gazdát. Ez idő szerint a japánok kezében van, de a kínaiak erős küzdelmet fejtenek ki visszahódítására. A japánok a háború kitörése óta Lothien körül félkilométernyi tért nyertek. Ez azonban nagy jelentőségű, mert az itteni arcvonalon valóságos erőláncolatot kellett áttörniük.

Észak-Kínában a japánok elfoglalták San-

Juan-Csent, mely a Tiencsin—Pukau-i vasutvonal mentén, Teccautól északra fekszik.

A japán parancsnokság a sanghai harc-téren az egyik csaknem teljesen rommálott negyedet kiürítette. A kínaiakat ez a nyilván taktikai okokból történt mozdulat nagyon meglepte. A kínai parancsnokság a csapatoknak azt az utasítást adta, hogy lassan, óvatosan szállják meg a kiürített állást. Nem valószínű azonban, hogy ezt a japánok tétlenül fogják nézni.

A tiangvani harc-téren szintén súlyos harcok folynak váltakozó szerencsével. A japánoknak sikerült őket verni a kínai állásokba, de a kínaiak elhárító tüzelése megnehezíti a további előnyomulást.

Az ifjúság reakciója

(S. I.) — A győztesek társaságában a győzők egyike, Weygand tábornok rópiratot ír a francia ifjúság lelki problémájáról. Amennyire kivesszük a rövid ismertetésből, mely előttünk fekszik, ezt az írást nagy haszonnal tanulmányozhatná a mi szorongatott és szorongó ifjúságunk is. Eppen úgy, mint Claudesley Brereton neves angol író cikkét, mely viszont az angol ifjúság mai lelkivilágával foglalkozik.

Bizonyára meglepetéssel vennék tudomásul a mi szomorú sorsú ifjaink, hogy mind az angol, mint a francia ifjúság éppen úgy elégedetlenkedik és türelmetlenkedik, mint ők. Még meglepőbb lesz talán a számukra az, hogy az érvek szinte szórul-szóra ugyanazok. Természetesen a szükséges változtatásokkal.

Igy az angol és a francia ifjúság mindekenélőtt azt veti az előtte járó nemzedék szemébe, hogy nem tudta megakadályozni a világháborút és ha már belevitte nemzetüket a háborúba és tudott győzni, felelős azért, hogy nem tudta a győzelmet kellőképpen kihasználni és nem tudta a győzelem gyümölcseit az ifjúság számára biztosítani.

Ezekből a lelkielőzményekből született meg, mondják a jeles szerzők, ifjúságunknak ma uralkodó hangulata: az elégedetlenség, a bizalmatlanság, a tekintély elvének süllyedése, a tradíciók lenézése és az akarat, hogy a mai egész civilizációval tabula rasa-t csináljanak. Ugyanakkor azonban nem tudják világosan megmondani, hogy mi lenne az új, amit a régi helyébe tennének.

Mindent összefoglalva ifjúságunknak lelkiállapotát úgy festik meg a szerzők, hogy azt elmosódó, bizonytalan pacifizmus jellemzi, mely elfeledkezik arról, hogy az ősök eredményeit nem lehet egyszerűen csak megtartani, hanem korszerű eszközökkel újra meg újra meg kell azokat szerezni, hogy megtarthatók legyenek.

Mindaketten a maguk ifjúságának ezt a hangulatát a győzedelmes háború nyomában járó lelki elernyedésnek tulajdonítják. Irigykedve néznek a németekre, meg az olaszokra, kik nagy csalódásokkal, a németek azonkívül óriási veszteségekkel zárták le a világháborús korszakot és mégis, talán éppen ezért a lelki megújulás, a lendület és önfegyelem állapotában élnek.

Mindezt a szerzők mondják és nem mi. A szerzőket illetően mi csak annyit jegyzünk meg: manapság nem nagyon lehet egyszerűen ismételni azt a régi jelszót, hogy a tábornokok a szociális reakció szolgálatában állanak. Amióta néphadseregek végzik mindenütt a honvédelem kötelességeit, a hadviselés módja pedig minden egyes harcostól személyes öntudatot és éberséget követel, a tábornokok — éppen katonai szempontokból — a szociális kiegyenlítő és igazságtevés legfőbb követelői, mert elégedett katonára van szükségük, kik tudják, hogy miért kell harcolniuk.

Lehet-e mindezekből tanulságot levonni nekünk, kik annyira más körülmények között élünk, mint akár a franciák, akár az angolok? Mi azt hisszük, hogy igen, még pedig nagyon hasznosakat.

Mindenekelőtt azt, hogy az ernyedett türelmetlenség, a pacifista általánosítás, a tekintélyek rombolása, a fegyelmetlenség, a tabularasa a belső ellentétek és egyebek, olyan fényűzést jelentenek ma, amit még hatalmas és gazdag nemzetek sem engedhetnek meg.

lelki hangulat ez, melyet az talán meg lehet érteni és magyarázhatunk. Marapódzása azonban, amint a fentiekből eléggé világosan látszik, náluk is nagy aggodalmakat kelt.

Másodszor pedig azt, hogy nekünk, mindazok után, amik történtek velünk, a céltudatos munka és a zárt fegyelem állapotában kell élnünk. Ha tehát — ez volna a logikus folyamat — szemrehányások illethetnek nálunk az idősebb nemzedéket a fiatalok részéről, úgy az csak az lehetne, hogy az idősebbek túlságosan a régi liberalista eszmekörben élnek, nem tudnak eléggé tudatosan és erőteljesen csak magyarok lenni, nem látják talán éppen ezért eléggé világosan a korszerű gazdasági és társadalmi magyarságnak céljait, határait, mélységét, anyagi és lelki feltételeit s nyilván ezért nem tudják kellő eréllyel képviselni ennek az új népiségnek összefogó, mindenkire egyaránt fontos érdekeit.

Ha tehát a közkeletű meghatározással akarunk élni, mely szerint reakció minden, ami nemzeti irányban halad, a korszerű, a baloldali, a haladó pedig, ami a nemzetköziség, a szocialista világnézet felé mutat: akkor a mi kisebbségi reformmehes, tevékenykedni, segíteni akaró ifjúságunknak azt kellene mondania, hogy az idősebbek nem eléggé — reakciósak. Ami azt jelenti, hogy nem reagáltak eléggé az elhomályosító, az elernyesztő, a megtevesztő, az ellopító jelszavakra és mozgalmakra — a nemzeti jelszavak új, elmélyített, gazdasági és társadalmi jelentőséggel kibővített megfogalmazásával.

Ennek a reakciós folyamatnak valósággal klasszikus példája a cionista mozgalom. A zsidó nép, mely a háborúig a társadalmi keveredés, az oldott állapot, a gazdasági kötetlenség előharcosa volt és ebben látta haladását, ma óriási többségében a teljes nemzeti reakció, a népi szerveződés, a honalapítás rögzös útjait járja. A zürichi kongresszus már nem a régi cionista frakció összejövetele volt, hanem az egész zsidó nép sajátos nemzeti gyűlése, melyen már valamennyi világnézeti irányzat jelentkezett: a fasiszta épenúgy, mint a kommunista.

A közönséges és egyszerű nemzeti kisebbségek azonban még nem tartanak ott, hogy vitalkozhatnának demokráciáról vagy diktatúráról, fasizmusról vagy kommunizmusról. Nekik még nincsen Palesztinájuk. A kisebbségi nemzetek helyzete a hajóhoz hasonlatos. Akármilyen zászló alatt haladjon is a hajó, legyen a nemzetisége francia, vagy német, olasz vagy orosz: a fedélzeten, a gépházban és a parancs-

noki hídon egyaránt a hajózás kérlelhetetlen, fegyelmet, rendet, együttműködést biztosító törvényei uralkodnak. Mindaddig, amíg partot nem ér.

A kisebbségi nemzetek azonban sehol sem értek még partot, mert nincsen még ország Európában, hol egész kulturális, gazdasági és politikai életüket a közjog és a közhangulat

biztos bástyái határolnák körül.

Addig, amíg ide el nem érkeznek, életük hajóján nem uralkodhatik más, mint a közeli veszedelmek keményebb és szigorúbb joga. Ennek a rendnek követelésében pedig éppen az ifjúságnak kell előljárnia; ő fogja elsősorban hasznát látni annak, ha épen partot ér a hajó.

Meglepetésszerűen megsemmisítette a revízióbizottság a targumuresi városi tanácsválasztást

Szabálytalanságot észleltek a jelöléseknél és a választásoknál

Targu-Mures. Saját tud. Mures megye közéletének nagy eseménye van. A ciuji revízióbizottság megsemmisítette a júliusban megtartott vármegyei tanácsválasztást. Tegnap hírdették ki a közigazgatási bíróság határozatát, mely szerint a bíróság helyet adva a nemzeti parasztpárt fellebbezésének és elfogadva dr. Roman Joe ügyvéd érveléseit.

kimondta a tanácsválasztás megsemmisítését,

mert számos tekintetben nem tartották meg az érvényben levő törvényeket.

Igy többek között Dandea városi időközi bizottsági elnököt választás útján küldték a vármegyei tanácsba, holott a városi időközi bizottság elnöke jogszerűen tagjai a vármegyei tanácsnak s dr. Dandea Emil a jogszerűen tag-sági helyére a városi időközi bizottságból elnöki helyettesét küldte be, ami törvénytelen. Dr. Haler János, Dandea helyettese részt is vett

abban a szavazásban, amellyel a szűkebbkörű vármegyei állandó választmányt jelölték ki. A szavazás során egy szavazat, a dr. Haler szavazata döntött a szembenálló listák között s így az ellenzék képviselője kiesett a vármegyei állandó választmányból, holott ezt a törvény előírja. Uilácan tanító, aki segédtanfelügyelő is, nem választható a megyei tanácsba.

Dandea időközi bizottsági elnök, akit a megyei iskolabizottságha választottak, ezt a tisztséget nem viselheti, mert a törvény előírása szerint erre a tisztségre csak az választható meg, akinek a vármegye területén földbirtoka van.

Az ítélet indokolása azt is megállapítja, hogy a mezőgazdasági kamara és a munkakamara jogszerűen képviselőit nem nevezték ki, illetve nem hívták be a tanácsba, mert azok a nemzeti parasztpárt hívei. Kifogásolja még az ítélet indokolása, hogy a vármegyei állandó választmány tagjait nem személy szerint, hanem együttes, azaz listás jelölés alapján választották, ami ellentétben áll az új közigazgatási törvénnyel. A vármegyei tanács megalakulását a fent felsorolt törvénysértések következtében a közigazgatási bíróságnak meg kellett semmisítenie.

A nemvárt határozat érthető zavart okozott az érdekelteknek, mert az eddig hozott állandó vármegyei választmány intézkedései érvényteleneknek és semmieseknek tekintendők s ezek után a vármegyei tanács nem működhet tovább. Egyébként a liberálistájak megfellebbezték a közigazgatási bíróság határozatát.

Hönig
Frigyes
**HARANG-
ONTÓDE**
Arad,
Str. Barfija 10-21.
Alapítva:
1840.
Telefon: 376.

Az első melódia

Írta: Baráth Endre

Ki-Ta-Rao, a nagy harcos egykedvűen heverészett pompás, kettős bejárattú barlangjában. Az Óriási Oroszlán, a Rémszerű Kígyó és a Páncélos Orrszarvú legyőzője valami furcsa és szokatlan petyhüdséget érzett hatalmas, kökemény izmaiban. Karjai — melyeknek halálos szorításából soha még ellenfél nem menekedett — most ernyedten csüggték le. Domború melle sóhajosan hullámzott.

Ki-Ta-Rao nem tudta elképzelni mi baja lehet... Homályos tudatában felsorakoztak különböző betegségek okai, előidézői: sebek, miket vadállatok fogai és karmai osztogatnak, vagy ellenséges törzsek bunkói, kőbaltái...

De az ő teste sértetlen volt.

Vagy nem evett talán mérges gombát?... Nem csipte meg a dühös kobra?...

Ez a sok ólálkodó veszedelem szerencsésen elkerülte Ki-Ta-Raot és lám, mégis beteg volt... Tagadhatalan, hogy beteg, hiszen itt nyújtózik a hűvös, dohoslevegőjű barlangban, akár egy nyavalyás rókakölyök, ahelyett, hogy kinn száguldozna fészülő inakkal a zengő nap-sütésben s emelgetné jó tölgyfabunkóját, üzné a szarvasokat a Nagy Mocsárnál... Vagy akár itthon szanyargatná a törzsbelieket, ahogy illik, ahogy ezt el is várja az Emberfalka a rettegett vezértől, korlátlan urától...

Mert Ki-Ta-Rao volt a legerősebb, a legnagyobb mindazon ősemberek között, akik itt éltek barlang-tanyáikban a Nagy Mocsár tájékon. Hirtelenharagú és erőszakos, akinek az útjába kerülni egyet jelentett a halállal. Mindannyian rettegték tőle, mind a hatalmas, boltozatos mellű, gigászi izmú, szőrös majomemberek. Ha erősek is voltak, ő tiltott rajtuk erőben, ha vadak voltak, ő tiltott rajtuk vadságban... Amellett ravasz és bosszúálló természetű.

Most ott fekiült egyedül a barlangjában; senki sem merte háborgatni. Kődös agyában átvonultak a tegnapi eseményei... Együtt mentek Eyával... Igen, még akkor ott volt mellette és élt... Eya, ez a pompás asszony, hogy remegett tőle és hogy szerette mégis...

Mert volt már akkor párja Eyának, mikor ő, Ki-Ta-Rao rávetette a szemét. És megletszett neki a könnyű járású, a hízelkedő jaguárszeme... Megkívánta és elvette az asszonyt attól a másiktól... Ro-Va-Ni, így hívták azt a másik férfit. Igaz, Ro-Va-Ni-t meg kellett fojtani, mert nem akarta csak úgy szépszerével átengedni a párját. De hát mit tesz az?... Eddig Ki-Ta-Rao előtt annyit sem számított az élet — akár a törzsbeli, akár az idegen élet, — mint egy elhervadt pizánglevél...

Hogy is volt csak?... Az elmúlt napon együtt törtettek Eyával az erdőben. Vadászszákmányt cipeltek mind a ketten. Akkor történt...

Ősi ellenségük, a Sarga Tigris lopózkodott elő a sűrű liánok közül. Enyhe kis szél fúj,

úgyhogy még Ki-Ta-Rao pompás érzékei sem tudták megérezni a közeledő vadállatot. S mint az elhajított dárda, úgy ugrott a Sarga Tigris a következő pillanatban. És mire Ki-Ta-Rao csak oda is fordulhatott volna, Eya, a nagyszerű asszony már átharapott torokkal, mozdulatlanul fekiült a száraz leveleken.

A Sarga Tigris könnyed puha talpain már messze járt, véres száját nyalogatva. A tölgyfabunkó már le nem üthette, az obszidián baltá és súlyos dárda már el nem érte...

Ki-Ta-Rao aznap egyedül tért vissza a tanyára. Senki sem érdeklődött, hol hagyta az asszonyját. Megszokott dolog volt már az a törzsbeli, hogy ketten mennek el s egy tér vissza... Vagy egy se...

És az ősember most csak fekiült, fekiült az ő kétbejárattú pompás barlangjában és meredten bámult a homályba. Nem tudta, mi az a fájdalom, az az iszonyú tépés benn, a mellében... Ami ledönti ide, vackára, mint egy beteg állatot...

Valami nedveset érzett a kezén. Otrombán lenyalta, sós íze volt... Ki-Ta-Rao könnyezett. Ki-Ta-Rao, aki annyiszor látta a halált és annyiszor osztotta a halált, most — tudatlanul bár — sirt... Síratta Eyát, az asszony, a párját, akivel együtt annyi napot látott letűnni... Akivel együtt üzte a vadat és együtt fogászta el...

Lassan feltápáskodott ernyedett fektetőből. Odakint már az esti sötétség terjengett az óriási

Hitler kancellár október 29-án megy Rómába

Londonból jelentik: A „Daily Mail”-nak Rómából érkezett jelentése közli, hogy olasz politikai körök úgy tudják, hogy Hitler kancellár október 28-án, a Marcia su Roma évfordulóján látogat el Rómába.

Krofta megbeszélései a francia külügyi hivatal főtájtárával

Párizsból jelentik: Krofta csehszlovák külügyminiszter péntek délután három órán át tanácskozott a francia külügyi hivatal főtájtárával, Leger-vel. Lapértesülés szerint a két államférfi az összes nemzetközi problémákat megvitatta, különösen a dunai kérdést.

Ottó királyfi és Windsor hercege a párizsi világkiállítás magyar csarnokában

Párizsból jelentik: A párizsi világkiállítás magyar pavillonját pénteken több fejedelmi vendég tekintette meg. Az itt tartózkodó windsori herceg és felesége péntek délelőtt jelent meg a pavillonban. A hercegi pár végigjárta a pavillon helyiségeit és nagy elismerését fejezte ki a kiállított anyag gazdagsága felett. Kijelentette a herceg, hogy teljesen magyar légkörben érzi itt magát. Amikor a hercegi pár a parasztszobába érkezett, a cigányok magyar nótára zendítettek. A hercegi pár megízlelte a magyar vendéglő tokaji borát és a magyar barackpálinkát. Edward herceg meleg hangon emlékezett meg legutóbbi magyarországi tartózkodásáról és kijelentette, hogy ő is, felesége is igen kellemes napokat töltöttek el magyar földön.

A másik fejedelmi látogató Ottó királyfi volt, aki testvérei: Etelka és Sarolta főhercegnők, Róbert, Félix, Károly, Lajos és Rudolf főhercegek kíséretében jelent meg a magyar pavillonban. Ottó királyfi nagy érdeklődést tanúsított a magyar dolgok iránt és magyar nyelven hosszasan elbeszélgetett a magyar pavillon vezetőivel, majd a pavillon magyar vendéglőjében tokaji bort, magyar szalámit és egyéb magyar különlegességeket fogyasztott.

baobab-fák alatt. Ki-Ta-Rao szédülő lépekkel ment át a köralakú tanyahelyen.

Vagy húszan, huszonöten üldögéltek a tűznél, törzsbeli férfiak, asszonyok. Hogy megláták a Vezért, félén rebbentek szét valamennyien. De ő nem bántott senkit. Leült közéjük. A jóteknő anyhe tűz valósággal szelidre varázsolta a meredt, állati arcot...

... s akkor valami furcsa, bugyborékoló hang tört elő Ki-Ta-Rao torkából... A többiek dermedten hallgatták. Ez nem az a vad és arktikuláns hang volt, a kőkorszakbeli emberek beszéde... Valami lágy és fájdalmas hang, ami hullámzott, szeliden libbent az illattól terhes, bársonyos estében...

Es emelkedett és sülyedt édesen, panaszosan... Kimondhatatlan, megmagyarázhatatlan volt, csodálatos, megdöbbentő... A Nagy-Székla féllálati népe soha még nem hallott ilyen hangot...

Ki-Ta-Rao énekelt. Szép, szomorú melódia volt ez, ami kikristályosodott tudattalanul a gyászoló lélekből. Az első ének volt ez a földön, az első melódia. Ki-Ta-Rao szerelmes, gyászoló szívének áradása...

Es emberszív dobbant meg már ebben a dalban, igazi emberi bánat szányalt a melódiában...

Mert akkor lett csak igazán Ember az ember, hogy először lepte meg egy csodatevő melódia varázsa.

Attól fogva, hogy az Isten megtanította énekelni...

Megszűntek a kalóztámadások a Földközi-tengeren a nyoni meg- egyezés óta

Elkészült a Rómához intézendő angol-francia jegyzék

Genfből jelentik: A Népszövetség tanácsa péntek este zártülésein foglalkozott a földközi-tengeri biztonság kérdésével. A Tanács megbízta az elnököt, Paul-Boncourrt, hogy a Népszövetség titkárságával készíttessen határozati javaslatot, mely megalapozással veszi tudomásul a nyoni egyezményt és annak párizsi függelékét. Megállapítja a határozati javaslat, hogy a kívánt eredményt elérték, mert

a nyoni egyezmény óta a Földközi-tengeren megszűntek a kalóztámadások.

A határozati javaslatot szombaton bemutatják a spanyol köztársasági kormány képviselőinek, majd az ülészak befejezése előtt megszavazzák a javaslatot.

Berlínből jelentik: Annak a határozati javaslat-tervezetnek, amelyet tegnap közöltünk és amelyben Genfben a Népszövetség a spanyol ügyben kiküldött bizottsága megállapodott, német politikai körökben nem tulajdonítanak fontosságot. A határozati javaslatot úgy tekintik Berlinben, mint többnapos fáradságos tárgyalások eredményét, melyből tisztán kitérnek a Népszövetség tagjai között fennálló vélemény-különbségek. Kétségtelen, hogy a határozati javaslat szövege nagymértékben számol a szovjet kívánságokkal. Moszkvában a semlegességi politikát mindig kényelmetlennek tartották és arra törekedtek, hogy a semlegességi egyezmény végleg felbomoljon. E tekintetben most bizonyos sikert értek el. Jellemző a Népszövetség tehetetlenségére, hogy képtelen a fontosabb kérdésekben igazi európai szellemben eljárni. Rámutatnak Berlinben arra is, hogy az önkéntesek ügye csak részletkérdés, mely a spanyol ügy többi részétől elválasztva, meg nem oldható.

Moszkva és Valencia akkor, amikor csak azt a kérdést helyezik a tárgyalások előterébe, a vörös Spanyolország részére akarnak előnyt szerezni

Gúnyosan jegyzik meg berlini körökben, hogy a határozati javaslat a békét emlegeti, de ugyanakkor felszólítja a Népszövetség tagállamait, hogy támogassák a vörös Spanyolországot mielőbb hadianyaggal és katonasággal.

Anglia és Franciaország nem lép fel vádlóként Olaszország ellen a spanyol önkéntesek ügyében

Londonból jelentik: A Press Assotiation szerint az angol-francia jegyzék, melyet a spanyol önkéntesek ügyében az angol és francia kormány Rómához intéz, már teljesen készen áll az elküldésre. A jegyzék a római angol nagykövet angolnyelvű szöveggel, a francia ügyvivő pedig francia szöveggel nyújtja át Ciano külügyminiszternek. Hozzáfűzi a lap, hogy a jegyzékben nemcsak a külföldi önkéntesekről van szó, hanem felöleli a jegyzék a spanyol kérdés valamennyi vonatkozását és szó van benne a földközi-tengeri kérdéstről is.

A Reuter jelentése szerint az angol külügyminisztérium már megadta a választ Grandi minapi közlésére. Grandi ugyanis tudvalevően közölte, hogy ha az angol-francia-olasz háromhatalmi megbeszélést szigorúan a külföldi önkéntesek ügyére akarják korlátozni, akkor Olaszország nem fogadja el az értekezetre szóló meghívást. Általában Olaszország szívesebben venné, ha a spanyol kérdést továbbra is a semlegességi bizottság keretében tárgyalnák. A Reuter szerint Anglia és Franciaország a válaszában hangoztatja, hogy

nem kívánnak Olaszország ellen az önkéntesek ügyében vádlóként fellépni.

Céljuk csupán a spanyol kérdés gyors és gyökeres megoldása. A háromhatalmi értekezlet pedig erre sokkal alkalmasabb, mint a semlegességi bizottság és úgy az angol, mint a francia kormány úgy érzi, hogy a nyoni egyezmény után legésszerűbb lépés az lenne, ha a spanyol kérdés minden részletét háromhatalmi értekezlet vitatná meg

Lassan fény derül Miller orosz tábornok titokzatos drámájára

Egy orosz énekesnő különös pályafutása a cári operától
a bolsevik szolgálatig

Letartóztatták Párizsban Skoblin tábornok feleségét

A napokban röviden mi is jelentettük, hogy Párizsból titokzatos módon eltűntek Miller és Skoblin emigráns orosz tábornokok. A legújabb hírek szerint Skoblin Francoék szolgálatában állott és Miller tábornokot azért rabolták volna el, mert ellenezte a nemzeti spanyolok támogatását.

A Miller—Skoblin-ügy rendkívül felkavarta a francia közvéleményt s a nagy párizsi lapok kolumnás riportokban számolnak be a két fehér-orosz tábornok titokzatos eltűnésének részleteiről. A „Figaro” és a „Paris Soir” hasábjain

érdekfeszítő regény

bontakozik ki Miller és Skoblin tábornokok személye körül. Mivel ezek a részletek a magyar olvasóközönség előtt teljesen ismeretlenek s miután a szovjet rendkívül ügyesen kiépített kémrendszerére is élénk világot vetnek, a nagy francia lapok nyomán a következőkben ismeretjük a Miller—Skoblin-ügy részleteit.

Szeptember 23-ról 24-ére virradó éjszaka hirtelen eltűnt Párizsból Miller emigráns fehér-orosz tábornok s a rákövetkező napon ép olyan titokzatos körülmények között tűnt el a párizsi emigráns oroszok másik ősmert alakja, Skoblin „tábornok” is.

Miller tábornok — robusztus termetű, szögletes arcú férfi, — az emigráns orosz frontarcosok szövetségének a főnöke volt. Pályafutása jellegzetesen orosz katonatiszté. 1860-ban született, végigjárta a katonai iskolákat s a világháború előtt orosz katonai attasé volt Párizsban és Rómában. A világháborút a fronton küzdötte végig, majd 1917-ben, az orosz forradalom kitörésekor a híres Wrangel hadsereg egyik parancsnoka lett. Később ő is emigrált Belgiumba, honnan 1925-ben Párizsba utazott és azóta ott élt.

Közvetlen utódja volt a frontarcosok szövetségének elnökségében Kutjepov tábornoknak, akit, mint ismeretes, az orosz szovjet elraboltatott Párizsból és meggyilkoltatott.

Miller tábornok levele

Miller tábornok titokzatos körülmények között történt eltűnésére egyedül az a levél vet némi fényt, amelyet Miller Kuszonszkinak, a frontarcos szövetség titkárnak írt. Miller tábornok a végzetes csütörtök este azzal ment el a frontarcos szövetség irodájából, hogy valakivel találkoznia kell s rövidesen visszatér. De mivel éjjel 11 óráig sem jelentkezett, Kuszonszki titkár kutatni kezdett a tábornok íróasztalán és ott megtalálta a nevére címzett levelet.

Ebben a levélben azt írta Miller, hogy

Skoblin tábornokkal kell elmennemie egy megbeszélésre, amelyen két német tiszt, Werner és Strohmán is résztvesznek, akik a német követségnél vannak.

Kedreff admirális és Kuszonszki titkár nyomában egy bizottságot alakítottak az orosz emigránsok tagjaiból, akik kérdésre vonták Skoblint is. Az állítólagos „tábornok” azt mondta, hogy ő

az egész megbeszélésről mitsem tud.

Skoblin válaszai igen zavarosak voltak, tagadta, hogy bármit is tudna a Miller levelében említett találkozóiról. Ezután Kedreff admirális

és Kuszonszki titkár úgy döntöttek, hogy Skoblinnal együtt a párizsi főkapitányságra mennek, hogy a rendőrségen Miller tábornok eltűnését bejelentésük. Skoblin a frontarcos szövetség irodájából előresietett, hogy a gépkocsiját előhívassa — de a nagyforgalmu párizsi utcán

nyomtalanul eltűnt és azóta senki sem látta.

Az admirális és a titkár ezután a rendőrségre siettek, ahol megtették feljelentésüket. A rendőrségről a német konzulátusra mentek, ahol megtudták, hogy

Werner és Strohmán soha a követség alkalmazásában nem voltak. A Werner név gyakori a németek között, míg a Strohmán — szalmabábú jelent.

Igy a fogás, — aminek Miller áldozata lett, — igen átlátszóvá vált s kétségtelen, hogy Miller a szovjet ügyesen felállított csapdjába esett.

Skoblinné szerepe

A bonyolult ügyben rendkívül érdekes Skoblinné szerepe is. Ez a kövér, 44 éves asszony állítólag operaénekesnő volt és a leány-

Skoblinné asszony,

Dimitrov hurcolta el Miller tábornokot (?)

A komintern főtitkárnak gyanus párizsi szereplése

Párizsból jelentik: A „Liberté” a Komintern főtitkárát, Dimitrovot gyanúsítja Miller tábornok elhurcolásával. A lap azt írja, hogy Dimitrov egy héttel Miller eltűnése előtt Párizsba érkezett és az orosz tábornok lakásának közvetlen közelében szállt meg. Dimit-

rov több napot töltött Párizsban és közvetlenül Miller tábornok elhurcolása előtt utazott el. A lap szerint egész bizonyos, hogy Dimitrov Miller tábornok elrablását szervezte meg Párizsban.

* Székelési zavaroknál és az ezekkel járó általános rosszullétnél a rendkívül anyhán ható természetes „Ferens József” keserűvíz — reggelenként felkeléskor egy pohárral bevéve — a gyomor-bélcsatorna tartalmát gyorsan kiüríti és a mérges bélgázok fejlődését csökkenti, az emésztést és a vérkeringést előmozdítja s tartós megkönnyebbülést szerez. Az orvosok ajánlják.

neve Nadja Waszileva Pleviczskája. Egyidős Skoblinnal, ezzel az erős szemöldökű, hosszukás arcú, energikus ajku férfival, akire jobban illik a Stalin egyenruha, mint a cári katonatiszti uniformis.

Skoblin „tábornok” ősmert filológus volt s a forradalom kitörésekor a Korniloff-féle önkéntes csapatához csatlakozott s annak vezére lett.

Amikor az orosz fegyvercsapatok elfoglalták Kurszkot, kiszabadították a bolsevisták fogságából Pleviczskáját, aki halálból Skoblin felesége lett. Az ellenforradalmiak veresége után Skoblinné Törökországba, majd Bulgáriába „menekült” és Skoblin énekesnő felesége impresszáriója lett. **Állítólag az asszony olyan vagyont énekelt össze, hogy Ozoir-la-Ferrierben fényes villát vásároltak és saját autót tartottak, az énekesnő kosztümjeit pedig a Pax hotelben őrizték s ha fellépett, ott öltöztött át s úgy ment gépkocsin Párizsba.**

Skoblin Párizsban elnöke lett az Orosz Frontarcosok Baráti Szövetségének. Őt gyanúsították azzal, hogy azonos „X” tábornokkal, aki Stalinékkal összeköttetést tart fenn s ő juttatta Kutjepovot is Stalinék kezére. **Bizonyítani azonban semmit sem tudtak Skoblinné ellen.**

Miller tábornok eltűnése napjának estjén Skoblin „tábornok” megjelent Ozoir-la-Ferriere-i lakásán, ahol átöltözködött és egy kis táskával kezében távozott. Azóta otthon sem látták. Egyik párizsi lap munkatársa kint járt a villában, de Skoblin családtagjai közül senkit sem talált ott, csak a Finnországból nemrég érkezett Dimitri nevű pópát, aki még a rendőrség megjelenése előtt szintén nyomtalanul eltűnt.

„Nem tudok semmit!”

A párizsi rendőrség természetesen az összes légi- és hajókikötőket értesítette a titokzatos eltűnésekről. Egyetlen esetleges nyom akadt: egy szovjet-orosz diplomáciai jelzésű autó, amelyet Havreban láttak az eltűnés napján. S mivel Kutjepovot is a szovjet autón szöktették meg, Havreba, az a gyanu merült fel, hogy Miller tábornokot Skoblin rabolta el és szintén Havreban „tűntették” el. A szovjet-követség azonban a párizsi rendőrség előtt igazolta, hogy a gépkocsin egyik kereskedelmi attasé utazott a francia kikötőbe.

A párizsi rendőrségnek sikerült megtalálni Skoblinnét, aki a kritikus napon ép úgy nem volt a saját lakásán, mint Skoblin és annál az orvosnál sem járt, akihez állítólag menni akart. Kihallgatásakor egyre azt hajtogatta, hogy:

— Nem tudok semmit! Nem tudok semmit!

A francia rendőrség azonban az asszony zavaros feleleteit, viselkedését olyan gyanusnak tartja, hogy

Skoblinnét őrizetbe vették,

mert feltételezik, hogy agentprovokatóri működést fajtett ki az emigráns oroszok között és elősegítette Miller tábornok eltűntetését.

VULCAN

Oradea, Bulv. Regele Ferdinand No. 1.
Vagons Lits-el szemben.

aktatáskát
iskolatáskát

legolcsóbban árusít

HIREK

Képzési munkaszervező, kiadói hivatal és előfizetés teljesítési helye

Oradea, Strada Regele Carol II. 1.
ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Hattalévi: Egész évre 300, félre 150, negyedévre 75, egy hónap 20 lal.
 Hármasévi: Egész évre 90 F, félre 45 F, negyedévre 22 F.
 Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepeken 25 fillér.
 Postafutárképzési csekk számlánk száma: 80.032.
 Telefon: 27.

Feladatvezető: PERÉDI GYÖRGY
Cluj-i szerkesztő: dr. Sulyok István
 Cluj, Piata Unirii 12.

Állásajánlatot nem ösztönözünk meg és nem adunk vissza.
 Csak a vállalkozásokról magánlevelekre válaszolunk.

Időjárás

A bucaresti időjárásutató intézet jelentése szerint a várható időjárás: Ujabb felhősödés, eső, nyugaton még szép meleg idő várható.

OKTÓBER VÉGÉN ORADEARA JÖN KÁROLY KIRÁLY. Oradea. Saját tud. Fodor Péter polgármestert hazatért külföldi utjáról és átvette hivatala vezetését. Beszélgetünk a polgármesterrel, aki kijelentette, hogy október végén Oradeára jön Őfelsége. Az uralkodó látogatása miatt Tatarescu miniszterelnök vasárnapi látogatása is elhalasztódik. A polgármester nagy előkészületeket tesz Őfelsége méltó fogadtatására, aki mint uralkodó első ízben fog Oradeára jönni. Rendbehozzák az uttesteket, amelyeket a telefonszolgálat a kábelek lefektetésével feltört. Ugyancsak befejezik és átadják a forgalomnak a repülőteret is. Igazán nem ártana, ha azt a belvárosi utcát, amely Őfelsége nevét viseli, végre kiaszfaloznák.

OKTÓBERBEN NAGYKÖVETSÉG LESZ A VARSÓI ROMÁN KÖVETSÉGBŐL. Bucurestiből jelentik: A Curențul értesülése szerint a bucaresti lengyel követséget és a varsói román követséget még október havában nagykövetséggé átalakítják át. Az erre vonatkozó rendelet egynapon fog megjelenni Bucurestiben és Varsóban.

150 ezer előképzős ifjút hívnak be közhasznú munkára. Bucuresti. Saját tud. A közhasznú munkabizottság, Nistor munkaügyi miniszter elnökletével ülést tartott és elhatározta, hogy november 20-ig kb. 120-150.000 katonai előképzős ifjút közhasznú munkára hív be, 1000 munkaközpontba. Mindegyikbe 120-150 ifjút. A behívás időtartama hat nap, egy-egy csoport számára, amely időtartamból az első napon, vasárnap lesz mindig a munkaidőszak ünnepélyes felavatása.

DIONISIE LENGYEL METROPOLITA MEGLÁTOGATTA A MOLDAVI ÉS BUCOVINAI KOLOSITOROKAT. Bucuresti. Saját tud. Dionisie, a lengyelországi ortodox egyház metropolitája, Miron Cristea-val és nagy papi kísérettel Moldvába és Bucovinába utazott, az ottani kolostorok meglátogatására. Elhatározták, hogy Miron Cristea patriárka november közepéig visszaadja Dionisie metropolita látogatását Varsóban.

Badoglio herceg szarvasvadászaton. Budapestről jelentik: Badoglio herceg és kísérete Röder honvédelmi miniszter társaságában Királyszállásra utazott szarvasvadászatra. Badoglio szombaton este tért vissza a magyar fővárosba, ahol Röder adott estebédet. Vasárnap este pedig Darányi miniszterelnök rendez estélyt a magas vendég tiszteletére.

Hírek a satumarei egyházmegyéből. Satumare. Saját tud. Néhány héttel ezelőtt Bereni községben, mint annakidején megirtuk, hatalmas ünnepség keretében szentelték fel a tizennégy segítőszent tiszteletére emelt templomot. Vasárnap ismét ünnepet ül a község és a környék katolikussága. Fiedler István megyéspüspök a délelőtti istentisztelet keretében áldja meg a templom hatalmas oltárképét, mely Krisztus királyt ábrázolja. A kép 240 centiméter magas és 160 cm. széles, alkotója: Olejnik Janka bala-mare-i neves portréfestő, Fiedler István megyéspüspök hétfőn Foenibe bérmál. Délután 5 órakor átutazik Ciurmești-re, ahol kedden osztja ki a bérmálás szentségét.

MIHÁLY NAGYVAJDA ISKOLÁJÁNAK ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSA. Bucuresti. Saját tud. Pénteken reggel volt a sinai Peleszkastélyban Mihály nagyvajda iskolájának ünnepélyes tanévnyitása. A megnyitó ünnepséget, amelyen résztvett Nistor helyettes népnevelésügyi miniszter is, istentisztelet vezette be, s a tanévet-kezdő leckeórák után disztribúció következett.

ÁTHELYEZTÉK AZ OROSZOK TÁVOLKELETI FŐHADISZÁLLÁSÁT. Tokióból jelentik: Moszkva nem vette figyelembe Blücher tábornok tiltakozását és a szovjet távolkeleti hadseregnek főhadiszállását Chabarovszkából Irkucba helyezte át. Ez az áthelyezés nem jelenti a Szovjet eddigi politikájának feladását, hanem azt bizonyítja, hogy a japán-kínai háborúba való beavatkozás esetén a Szovjet Kéts-Mongóliát használja fel hadműveleti alapul.

61 ÉVES TEOLÓGUS PAPPÁSZEN-TELESE. Satumare. Saját tud. Fiedler István megyéspüspök a jövő hét végén Oradeán pappá szenteli Magyar József 61 éves cseh állampolgárt, aki az ungvári apostoli kormányzóság fennhatósága alatt működő teológián fejezte be tanulmányait. Magyar József érettségi után a timisoarai teológián Fiedler István osztálytársa volt, azonban nem szenteltette fel magát, hanem világi pályára lépett. Eperjes polgármestere volt s nyugalmába vonulása után belépett az ungvári teológiára. A 61 éves teológus most Oradeára megy, hogy egykori osztálytársa: Fiedler István megyéspüspök szentelje áldozópappá.

Ujabb merényletet kíséreltek meg Trockij ellen. Mexico Cityből jelentik: Szovjet terroristák újabb sikertelen merényletet kíséreltek meg Trockij és családja ellen. A rendőrség az utolsó pillanatban értesült a merénylet tervéről, de sikerült azt megakadályozni. Azonnal körülrázták a villát és Trockij jelenleg valóságos fogoly a saját házában.

Koldult — tizezer schillinges betétkönyvvél a zsebében. Bécsből jelentik: Rendőri razzia során nem mindennapi „koldus” került a hatósági kezek közé. Kolduláson érték az 53 éves Karafek Annát, akinél megmozdításakor 10.000 schillingről szóló takarékbetét könyvet találtak, azonfelül házvételi szerződést és egy nyugtát 6000 schilling foglalóról. A háztulajdonos koldusasszonyról megállapították, hogy a közel-múltban tulajdon gépkocsiján vidéki koldus-körutat tett.

A görög trónörökös és menyasszonya, Friderika hercegnő

Jövő vasárnap mondja el a magyar iparosok szervezkedéséről beszédét Szabó Béni Oradeán. A magyar kisebbségi társadalom egyik nagy és égető kérdése az iparosság megszervezése. Az ipartestületek megszüntetése után ugyanis intézmények nélkül, szervezeten maradt az iparosság. Azóta különféle uton-módon keresik azokat a lehetőségeket, melyeknek segítségével az iparosság újra egy táborba tömörülhessen szakmai érdekeinek védelmére. A leghelyesebb utakat akarja megjelölni Szabó Béni, az iparosság egyetlen parlamenti képviselője, midőn városunkban beszédet mond az itteni Magyar Párt meghívására. Szabó Béni nemcsak leghivatottabb, hanem legképzettebb vezére is az iparos társadalomnak, akit egyenlő szeretet és bizalom vesz körül minden iparos részéről.

Érthető ezért, hogy a magyar iparosság valóságos ünnepének tekintik, amikor parlamenti képviselőjét láthatja és mondanivalóját meghallgathatja. Szabó Béni jövő vasárnap, október 10-én érkezik városunkba és délelőtt 11 órakor a Magyar Házban a Magyar Párt iparos szakosztályának ülése keretében mondja el a minden iparost érdeklő beszédét. A pártvezetőség erre a gyűlésre elvárja a város és megye minden magyar iparosát.

RENDJELET ALAPITOTT FRANCO TÁBORNOK. Burgosból jelentik: Franco tábornok pénteken este bejelentette, hogy „Piros nyíl” elnevezés alatt rendjelet alapított. Ez lesz a nemzeti Spanyolországban a hazafias érdekért járó legfőbb kitüntetés. A kitüntetést elsőnek Viktor Emanuel olasz királynak, Mussolininek és Hitlernek adományozta. Az olasz király tehát a rend első, Mussolini a második és Hitler a harmadik lovagja.

Kizártak két diákot a cluj-i egyetemről, mert a nyári szabadság alatt politikai tevékenységet fejtettek ki. Cluj. Saját tud. Az I. Ferdinand Tudományegyetem fegyelmi bizottsága a napokban kezdte meg a törvény értelmében az egyetem hallgatóinak a nyári szünet alatt tanusított magatartásuk felülvizsgálását. A fegyelmi bizottság több diáknak az ügyét vizsgálta felül és eddig két diák magaviseletében talált kifogásolni valót. Így többek között Goron Remus elsőéves orvostanhallgató esetében, aki a fegyelmi bizottság előtt fekvő csendőri jelentés szerint a nyarat a Simes megyei Corolien községben töltötte, ahol „Mindent a hazáért” párt érdekében fejtett ki propagandát. Tekintve, hogy az egyetem szabályzata is tiltja a politikai tevékenységet a diákoknak, a fegyelmi bizottság kizárta a diákok sorából Goron Remust. Hasonló sors érte Tomsa Traian IV. éves orvostanhallgatót is, akit szintén politizálás miatt távolítottak el az egyetem falai közül. A fegyelmi bizottságnak ez a két szigorú ítélete igen élénk visszatekintést keltett a diákság körében, mert hír szerint több, mint száz diák ügye vár felülvizsgálásra.

UJABB KIVÉGZÉSEK OROSZORSZÁGBAN. Moszkvából jelentik: Szabotázs miatt pénteken a birodalom különféle részeiben összesen negyven halálos ítéletet hajtottak végre. Rosztovban 16, Permbeben 5, Kremencsukban 4, Ivanovban 4, a kadijiszki kerületben 2, Satarovban 9 szovjet-vezetőt végeztek ki. Az elítélteket azzal vádolták, hogy mint ellenforradalmi szervezet tagjai a termsz szándékos csökkenését segítették elő és rongálásokat hajtottak végre, sőt Saratovban fel akarták robbantani a Volga-vidék egyik hatalmas náta-szivó gépét.

Temetés Oradeán. Beringye Mihály 17 éves korában meghalt. Temetése október 2-án délután volt a Bolintineanu utca 19 számú háztól a venetiai temetőbe. (Caritas).

Ősszel csakis

ŐSZI-SÜRT IGYON!

Dreher Haggemacher különlegessége!
 Mindenütt kapható! Városi lerakat: Nicu Filipescu 7. sz.

Telefon: 4-71.

Letartóztatták a fegyvercsempész svéd hajó kapitányát. București. Saját tud. Emlékeztetes, hogy a Lola nevű svéd gőzöst, mert fegyvereket akart szállítani a spanyol kormányának, zár alá helyezték Constanzában. A hajó azonban meg akart szökni s ezért Ericson, a hajó első parancsnoka és Hericson, a hajó első kormányosa ellen megindult az eljárás. Tegnap a két svédet elővezették az ügyészségre. Jon Ericson kijelentette, hogy mint hajóparancsnok, nem köteles tudni, milyen áru szállítását bízták rá. Ezenkívül tagadta, hogy szökést kísérelt volna meg, azután, hogy a kikötői hatóságok zár alá helyezték a hajóját. A 45 vagonnyi fegyverre és municióra vonatkozólag, amit a hajón találtak, kijelentette a parancsnok, hogy annak tulajdonosát nem ismeri, csak annyit tud, hogy azt a lengyelországi Sepewa társaság szállította. A vizsgálóbíró kiadta John Ericson ellen a letartóztatási parancsot, akit mingyárt át is kísérték az ügyészségi fogdába.

A KIPUFFOGÓ GÁZZAL MÉRGEZTE MEG MAGÁT EGY SOFÓR. Grából jelentik: Szokatlan módon vetett véget életének Hans Wippl 32 éves gráci gépkocsivállalkozó. Wippl bezárkózott a gépkocsiszímba és kocsijába fűt. Begyújtotta a motort, majd alattót vetett be, lefeküdt a kocsiban és várta a halált. Wippl a kipuffogó gáztól súlyos mérgezést kapott, amelybe rövidesen belehalt.

Egy satumarei tőkecsoport villamos vasutat akar építeni Baia Mare-n és a bányavidéken. Satumare. Saját tud. Rendkívül érdekes ajánlat futott be a napokban Tartia satumarei mérnök aláírásával a baia mare-i városi tanácshoz. Az ajánlattevő egy satumarei pénzcsoporthoz nevében 25 évre kihasználási jogot kér a bánya város vezetőségétől egy általuk építendő villamos vasútra, mely a baia mare-i vasúti állomástól Baia-Sprieig haladna és elágazna Ferneziuig és Valea-Borcutuig, ahol tudvalevően nagyjövű magánbányatársulatok kezdtek meg működésüket. A villamosvasut megépítésével meggyorsulna az összeköttetés a bánya-nyavas és a környékbeli községek között, miáltal új lendületet venne a bányavidék fejlődése. A tanács a rendkívül horderejű kérdésben még nem határozott, hanem azt kiadta a szakbizottságnak tanulmányozás céljából.

* Győzdődjön meg Dreher-Haggenmacher Őszi sör és Bak-sör különlegességei kiváló minőségűről!

LENGYEL EXPEDICIO GRÖNLANDBAN. Varsóból jelentik: Lengyel tudományos expedíció végez Grönlandban méréseket és tudományos megfigyeléseket. Hét különböző szakmájú tudósból áll az expedíció, élükön a tudományos körökben jól ismert Kosiwa professzorral. Az expedíciótól értékes új adatokat és tudományos eredményeket várnak a lengyel szakkörök.

Vérszegény, sápadt, étvágytalan, legyengült és gyakori fejfájásban szenvedőknek teljes gyógyulást nyújt a

Dr Földes-féle FERROL vastáplikkör.

A tehatásosabb és legeredményesebb hízoló, erősítő vér- és izomgyarapító szer. Minden gyógyszerárban és drogériában 100 lei egy üveg.

Névtelen levelekben megrágalmazta volt feltevéseit egy elbocsátott városi tisztviselő. Cluj. Saját tudósítónktól. Néhány nappal ezelőtt beszámoltunk arról, hogy a cluj-i városházán névtelen feljelentések alapján vizsgálat indult az egyes ügyosztályok vezetői ellen. Draganu polgármester a névtelen feljelentések alapján szigorú vizsgálatot rendelt el a gyanuba vett hivatalokban, de a legszorgosabb kutatás ellenére sem sikerült olyan szabálytalanságot felfedezni, amelyek büntetőszankciókat vonhatnak maguk után. Amidőn a vizsgálat ilyenformán holtpontra jutott, a felülvizsgálattal megbízottak a névtelen feljelentő személye iránt kezdtek érdeklődni. Rövid vizsgálat után kiderült, hogy a névtelen leveleket egy Borzea nevű volt városi tisztviselő küldözte, akit nemrégiben bocsátottak el némi szabálytalanság miatt állásából. Bosszúból azután volt főnökeit és hivatalnoktársait jelentette fel. Borzea ellen az eljárás megindult.

FELRUGTA EGY MEGBOKROSODOTT LÓ A TISZAI KOMPOT: KÉT EMBER A VIZBE FULT. Tiszakeszről jelentik: Különös kompszerencsétlenség történt Tiszakeszi közelében. A komp tíz utassal már indulóban volt, amikor egy megbokrosodott ló nekiugrott a kompnak és felborította. Két utas a Tiszába fűt, a többi sikerült megmenteni.

Zürichi zárlat, Párizs 14.40, London 21.57 fél, Newyork 432.25, Brüsszel 73.35, Milánó 22.92 fél, Amsterdam 240.70, Berlin 174.70, Bécs — schilling 79.80, Prága 15.23, Varsó 82.25, Belgrád 10, București 325.

AGYONLÖTTE A RABLÓGYILKOS EGY VILLA HÁZMESTERÉT. Borsecről jelentik: Tegnap este ismeretlen tettes behatolt a Gloria-villába és annak 26 éves házmeesterét, Boszpuj Ferencet három revolverlövessel halálra sebezte. A szerencsétlen áldozatnak még volt annyi ereje, hogy segítségért kiáltson és a szomszédok rövidesen a helyszínre siettek, ekkorra azonban Boszpuj Ferenc már halott volt. A gyilkos, aki nyilván rablási szándékkal hatolt be a villába, elmenekült. A csendőrség nagy eréllyel nyomoz az ismeretlen rablógyilkos kézrekerítésére.

Háziasszonyok öröme.

Speciális szerkezet

Minimális fogyasztás

A MASSIV

ELITE--TÜZHELY

fehér zománckivitelben. Tűzfálló samot-béleléssel

S Z A N T O Oradea

„ZEPHIR“ kályhagyára.

Esslingeni faredőnyök, acéllemez redőnyök. Kérjen díjtalan árjegyzéket.

Üngyilkos rendőrkapitány. Clujon péntek délen Tamás Joan 49 éves rendőrkapitány, a cluj negyedik kerületi rendőrség vezetője, szolgálati revolverével felfelvette magát. Mire a házbellek megtalálták, már halott volt. Semmiféle írást nem hagyott hátra. A hullát a törvényszéki bonctani intézetbe vitték. Az ügyészség csak holnap dönt, hogy megadják-e a temetési engedélyt vagy boncolást rendelnek el.

HÁROM HÓNAPI FOGHÁZRA ÉS 100.000 LEI KÁRTÉRÍTÉSRE ITÉLT AZ ARADI TÖRVÉNYSZÉK EGY TAXI-SOFÓRT, AKI HALÁLRAGAZOLT EGY ÖT ÉVES KISFIUT. Aradról jelentik: Az aradi törvényszék ma tárgyalta Feuerstein Albert 44 éves aradi taxisofőr bűnügyét, aki az elmúlt év október 19-én Devaról Aradra jövet az országúton, Paulis község mellett elgázolta az ötéves Mihaiu Alexandrut, aki az úton játszott. A sofőr védekezésében azt adta elő, hogy a gyermek maga volt az oka szerencsétlenségének, mert nem ügyelt a túlkölésre és nem tért ki az autó útjából. A bíróság a gázoló sofórt három hónapi fogházra, 3000 lei pénzbüntetésre és az elgázolt gyermek szüleinek fizetendő 100.000 lei kártérítésre ítélte. A vádlott fellebbezést jelentett be az ítélet ellen.

Diplomáciai uton idézik meg Thomas Mannt a Pacurariu-ügy tárgyalására. Timișoaráról jelentik: A törvényszék negyedik tagozata tegnapra tüzte ki a Pacurariu contra Thomas Mann per nagy érdeklődéssel várt tárgyalását. Mint ismeretes, Pacurariu Aurél lipovai tanár azzal a váddal illette Thomas Mannt, hogy világhírű József-triologiájának egész gondolatmenetét az ő egyik régebben megjelent drámai művéből plagizálta, amelyből a Nobeldíjas író egyes részeket állítólag szó szerint átvett. Pacurariu Aurél plágiumper indított Thoman Mann ellen, de perbevonta a nagy író művének bel- és külföldi kiadóit is. A tegnapi tárgyaláson a bíróság megállapította, hogy a perbevont külföldön tartózkodó személyeket diplomáciai uton kell megidézni s ezért a per tárgyalását bizonytalan időre elnapolta.

Az élet bölcsesség forrása!

Az önfegyelmzés művészete

Írta: Dr Baudouin tanár.

Ára 110 lei.

Kapható: könyvosztályunknál.

* Hurutos sárgaság fellépésénél az igen anyhe hatású természetes „Ferenc József” keserűviz lehetőleg mindennap reggel felkeléskor és este lefekvés előtt fél-fél pohárnyi mennyiségben használandó. Az orvosok ajánlják.

RÓMAI AMFORÁKAT HOZTAK KI A TENGERBŐL A GYÖNGYHALÁSZOK. Belgrádból jelentik: A dalmáciai Meleda-sziget körüli vizek gyöngyhalászai 15 óriási római amforát találtak a tenger mélyében. A tudósok azt hiszik, hogy a római korban ezen a vidéken elsüllyedt egy hajó és arról származnak a csodálatos szépségű leletek.

MEGINDULTAK A VETÉSI MUNKÁLTOK AZ EGÉSZ ORSZÁGBAN. Bucurestiből jelentik: A földművelésügyi minisztérium jelentése szerint a vetési munkálatok az egész ország területén megindultak. Az ország déli részein a kukoricatörés végetért. A szüret is helyenként már megindult, a szőlőtermés azonban az esőhiány miatt a várakozáson aluli maradt.

Az oradeai Mezőgazdasági Kamara hivatalos jelentése a terményárakról: Buza 450, rozs 470, tengeri 220-240, csöves tengeri 140, zab 340-350, árpa 360-390, lucerna mag 23, lóhere 23, széna 110-120, lucerna 150-170. A bab mázsa 600, kóvér sertésbőr kilója 18-23 lei.

TENGERBE ZUHANT AZ ALEXANDRIA—LONDONI REPÜLŐGÉP. Athénből jelentik: A Courtier angol vizirepülőgép Alexandriából London felé vezető útján Phaleroni kikötőben a tengerbe zuhant. 16 utasa és személyzete közül három meghalt, négy súlyosan megsebesült.

Singer varrógépet centralbobinost, használt, jó állapotban levőt vesznek. Címeket kiadóban leadni kérjük.

SPORTHIREK

Tizenötgyegyesületet felfüggesztett a szövetség. Bucurestiből jelentik: Tegnap számunkban megírtuk, hogy az egyesületek nem tudták kifizetni a vendégcsapatnak járó költségmegtérítést. Tegnap ülésén azután a Nemzeti Bajnokság bizottsága a következő egyesületek játékjogát felfüggesztette fel letébe helyezte biztosítéki összegük kiegészítéséig: A) osztály: FC Rapid (10 ezer), Unirea Tricolor (10 ezer), Ripensia (10 ezer), Universitatea (10 ezer), Phoenix (10 ezer), Sportul Studentesc (10 ezer), Juventus (10 ezer), NAC (10 ezer), Jiul (2500). B) osztály: Telefon (7500), Rovine Grivita (7500), Sporting (7500), Macabi (4000), Victoria (1500), Textila (1000). A bajnokság negyedik fordulójánál tartunk és az egyesületek nagy része ráfizetéssel dolgozik. A rendező egyesületek nem tudták kifizetni a vendégcsapat járandóságát és emiatt keletkezett a biztosítéki alapon a hiány, melyet a szövetség utalt ki. A 106.500 leit ki kell fizetniük a csapatoknak, mert különben nem játszhatnak a bajnoki pontokért!

Ki szöktette meg Tóth-Bedőt? Az ország sportköréit rejtelmes játékoszöktetés tartja izgalomban. Nyomtalanul eltűnt Timișoarán Tóth-Bedő a TMAC kitűnő fiatal játékosa, Tóth Bedőnek, a Kinizsi egykori válogatottjának fia. A TMAC jelentette az esetet a szövetségnek, de a rendőrség is körözőlevelet adott ki. Egyesek állítása szerint a fiatal játékos két nappal ezelőtt Timișoaráról gépkocsin távozott el és kíséretében Kovácsot a CAO összekötőjét vélték felismerni. Az ügyet a sportsajtó élénken kommentálja és különböző megjegyzéseket fűz hozzá. Egyesek a CAO elleni szigorú vizsgálat bevezetését követelik.

A Hungári-Ferencváros vegyes játszik Oradeán és Clujon. Amilyen örömet keltett a sportbarátok között a Hungária vendégcsereplésének híre, bizonyosan annál kellemetlenebb hír lesz számunkra, hogy a budapesti csapat játéka legálább is kétségessé vált. Október tizedikén ugyanis a magyar válogatott az osztrákokkal játszik Európa Kupa mérkőzést. A Hungária gárdájából bizonyosan bevalogatnak néhány játékost. Szabó, Bíró, Turay, Dudás, Sas, Cseh mária a keretben vannak. A CAO és a Victoria tisztában vannak azzal, hogy a nagy nevek nélkül talán kisebb érdeklődés kísérné a mérkőzést. Ezért úgy döntöttek, hogy a tartalékos Hungáriát nem fogadják. A pénteki nap folyamán azonban újabb tárgyalások indultak meg. Eszerint a Hungária csapatát a Ferencváros és esetleg az Újpest szabad játékosaival egészítenék ki. Ilyenformán egészen nagy játékerőt képviselő együttes játszhatna Clujon és Oradeán, ami még mindig igen nagy esemény lenne.

Mi történt az elmúlt héten?

(Külpolitikai figyelő)

* Irja: dr Léber János

Ha a világ közvéleményének érdeklődése és figyelme mérlegén mérjük le a Duce németországi útjának jelentőségét, akkor azt kell mondanunk, hogy *Mussolini és Hitler találkozója a háború utáni év-üzedek egyik legnagyobb politikai eseménye volt.* Hiába kavarnak a Népszövetség körül felszerkent szennvedélyek; hiába ostromolják az érdeklődést a távolkeleti borzalmak és a spanyol polgárháború véres hullámai, — *a nagy találkozó szenszdókjáig és jelentőségéig fel nem érnek.* Ugy feküdt rá az elmúlt héten a két népvészér gigantikus árnyéka a világtörténelem ma íródó lapjaira, hogy eltörpül mellette minden más esemény s *e találkozó korszakot nyit-hat meg Európa történelmében.*

Pedig nem történt semmi különös, semmi rendkívüli. Máskor is találkoztak egymással felelős államférfiak; sőt államfők is — és máskor is meglátogatták egymást exponált politikai vezetők. Mégse figyelt rájuk eddig a világ szeme oly szomjas várakozással, oly ideges nyugtalansággal, mint erre az összejövetelre. Eppen ez a szokatlan figyelem, ez a szertelen érdeklődés mutatja azt, hogy *Németország és Olaszország „hatalmi” tekintélye kezd a legnagyobbak fölé emelkedni és hogy az a varázs, az a titokzatos, szinte delejes hatóerő, mely körül eme két legnagyobb politikai egyéniséget körülveszi, nem az érzelmek gerjedelme, hanem bennüklévő, velük született, tényeken kipróbált, történelmileg igazolt „nagyság”, amely előtt még az ellenségnek is illel meghajolnia.*

Igy még nem néztek emberre vértestvérek és idegenek, barátok és ellenségek, rajongók és hidegen mérlegelők Napoleon óta, mint néz ma mindenki a világon Mussolinira és Hitlerre.

Ez az első valóság, amelyet érdemes ennek a találkozásnak apropójánál sokak okulására megállapítani.

Ismeretést a két vezér megbeszéléséről — mint előre hírlétt, — nem adnak ki. Ha meg is jelenik pár-szavas kommuniké, az nem fog innodani semmit. Abból nem lesz okosabb senki. Az újság-író tehát és az eseménybúvár a történetekre van utalva, hogy belőlük hámozza ki a találkozás célját és a megbeszélések leglényegesebb tartalmát.

Es ezek az események beszélnek — hála Istennek. Minden szónál világosabban és meggyőzőbben árulják el: *mit akart a két vezér elérni; miről akarták a világot meggyőzni és mire akarták ellenfeleiket figyelmeztetni.*

15 éve uralkodik a faszizmus Olaszországban és 4 év óta a nemzeti szocializmus Németországban. Mind a kettő megmutatta már, hogy tud politikailag is, gazdaságilag is nagyot, maradandót, üdvöset alkotni. Mind a kettő tudott rendet teremteni a rendtelenségben és meg tudta nyerni magának az egész országot anélkül, hogy vért ontott volna; hogy rombolt és pusztított volna. Mégse tud udvarképes lenni a demokráciák és a többi európai államformák szemében. Mégis mindig úgy néznek rá, mint olyan valakire, aki *nem rendes ember.* Akivel számolni kell. Akitől félni is lehet. Aki talán jót is művel, — de akij mégis minél előbb vigyen el az ördög, mért *nem e világból való.* A berlini találkozás feltétlenül első célja az volt, hogy *a két mozgalmat, a két világnézetet „udvarképessé” tegye, hogy tekintélyét elismertesse, hogy egyenrangú tényezőként tekintsek mások is, az emberiség sorsát irányító történelmi erők között.*

Virginio Gayda, a „Giornale d'Italia” jól értesült főszerkesztője, már a találkozás előtt megírta, hogy az a béke, amelynek megteremtésén a két vezér fáradozik, elsősorban a következő két tételen alapszik:

1. *A faszizmust és a nemzeti szocializmust ismerje el világnézeti mozgalomnak és államalkotó rendszernek minden más államl. Meg kell szűnnie a két kormányzati rendszer tervszerű befekettetésének, ami időnként még felelős államférfiak ajkáról is elhangzik.*

2. *Németország és Olaszország számára teljes politikai, elsősorban erkölcsi egyenjogúságot ismerjenek el minden alkalommal és minden ügyben.*

Mussolini Maifelden tartott beszédében a faszizmus igazolását így fogalmazta meg: „A faszizmus Olaszországnak új arculatot adott. Ez az arc azonban a legmagasabb, hallhatatlan hagyományból fejlődött ki, melyek nagyon jól összeegyeztethetők a modern élet szükségletével.”

Hitler a nemzeti szocializmus rendeltetését a következő szavakkal adta tudtul ez alkalommal a világnak: „A liberalizmus és a demokrácia tételei nem óvták meg a német nemzetet a leggonoszabb jogsértésektől. A nemzeti szocializmusnak az volt tehát a hivatása, hogy nemesebb és hatályosabb eszményt adjon a népnek és visszaadja népünknek azokat az általános emberi jogait, amelyeket tőle másfél évtizeden keresztül megtagadtak.”

Mind a két kijelentés 100%-ig igaz és mint igazolás 100%-ig helytálló.

Mussolininek a rendszerek jövőjére vonatkozólag tett jóslata már kevesebb realitást árul el. „A holnap Európája faszizma lesz, — mondotta záró szavaiban. — Azzá kell lennie az események folyamatának következetessége szerint.”

Nem valószínű, hogy Mussolininek hamarosan igaza lesz. Annyi azonban bizonyos, hogy *ha a demokráciák úgy fognak tovább dolgozni, mint ahogy eddig dolgoztak, meg lesz pécsetelve a sorsuk és helyükbe más, „jobb” a faszizmusnál: a tekintélyuralomnál egyelőre nem jöhet.*

Nincs diktatura

„Szokatlan volt egy kissé és meglepő Mussolininek a faszizmus védelmében mondott az a kijelentése, hogy „sem Németországban, sem Olaszországban nincs diktatura, hanem vannak olyan erők és olyan szervezetek, amelyek az egész népet szolgálják. Nincs még egy olyan kormányrendszer az egész világon, amely jobban bírná a nép egyetértését, mint Németország és Olaszország kormánya. A legnagyobb és legigazibb demokráciák, amelyeket ma a világ ismer, a német és az olasz demokráciák.”

Senki sem vonja kétségbe, hogy Olaszországban és Németországban ma a legszélesebb néprétegek akarata érvényesül. Ez azonban mégsem „demokrácia” a szó igazi értelmében, hanem valóságos diktatura, amelyet a nép akar és szeret. Fényes bizonyítéka ez annak, hogy a diktatura is lehet demokratikus.

Egy síkon,

de nem egy vonalon haladó világnézetek találkoztak Berlinben. Milliós tömegek ujjongtak ennek a találkozásnak mámoros örömeiben és 115 millió ember szorongatta lélekben egymás kezét. Olyan 115 milliós népek, amelyek 3 évvel ezelőtt még egymás torkának estek volna, ha úgy szólt volna a parancs. Emlékezzünk meg arra a feszültségre, amely a két állam között szinte a háborus izzásig fokozódott Dolfuss meggyilkolásakor. Ennek a feszültségnek okai ma sem szűntek meg. Ausztria függetlenségének díója ma sincs feltörve még és az olasz uralom alá jutott déltiroli németek helyzete ma is eleven seb még a germánság túlérzékeny testén. És ha ezeknek dacára ez a barátság ilyen mély, ilyen bensőséges tud lenni, *milyen lehet annak a világnézetnek ereje, amely ezt a barátságot, ellentétes érdekek dacára is létre tudta hozni?*

Ne mondja tehát senki, hogy a világnézetekben nincs kiegyenlítő, megbékítő, a realitásokat is lebró erő! Két nemzetnek a sorsa soha se lehet minden tekintetben érdekazonos. Feltétlenül vannak dolgok, szükségletek és igények, amelyek szétválasztják őket. Ezeket az elválasztó falakon csak a világnézet tudja átsegíteni az embereket. Ezért páratlan és pótolhatatlan politikai tényező a kereszténység, mint a világ nemzetét egy testvériségbe foglalo s emellett minden nép jogos igazát védő; nemzeti sajátosságát elismerő és istápoló; a divergáló életvonalakat egy szent szintézisbe egyesítő eszme- és parancsrendszer.

A két vezér

minden szavából őszinte békevágy csendült ki. El is hisszük nekik. Mind a kettő harcot jart férfiú. Tapasztalatból tudják: mi a háború és tudják azt is, hogy *mindent kockáztat, mert mindent elveszthet az, aki háborúba bocsátkozik.* A háború hatása kiszámíthatatlan. Ott üt

Régi magyar költők verseiből SZÍNÉSZDAL

Minden művészetek
Fején a korona;
A mi művészetünk
Ellen ki mondana?
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi földatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Csak árny, a mit teremt
A költőképzelet;
Mi adjuk meg neki
A lelket, életet.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi földatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Miénk a hatalom
Az emberszív felett;
Idézni egyaránt
Mosolyt vagy könnyeket,
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi földatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Apostolok vagyunk
Az erkölcs mezején,
Apostoli szavunk
Téged kiált: erény!
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi földatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

De a mit színpadon
A népek hirdettünk,
Ne hazudtolja meg
A cselekedetünk.
Ha meg nem tesszük azt,
A mi földatunk:
Akkor gyalázat ránk,
Színészek nem vagyunk!

PETŐFI SANDOR.

* Vármegónyságnál és sápadtságnál reggel öngyomorva egy kis pohár természetes „Ferenc József” keserűvizet szabályozza a belek annyira fontos működését, a gyomoremésztést előmozdítja és az étvágyat erősen fokozza. Az orvosok ajánlják.

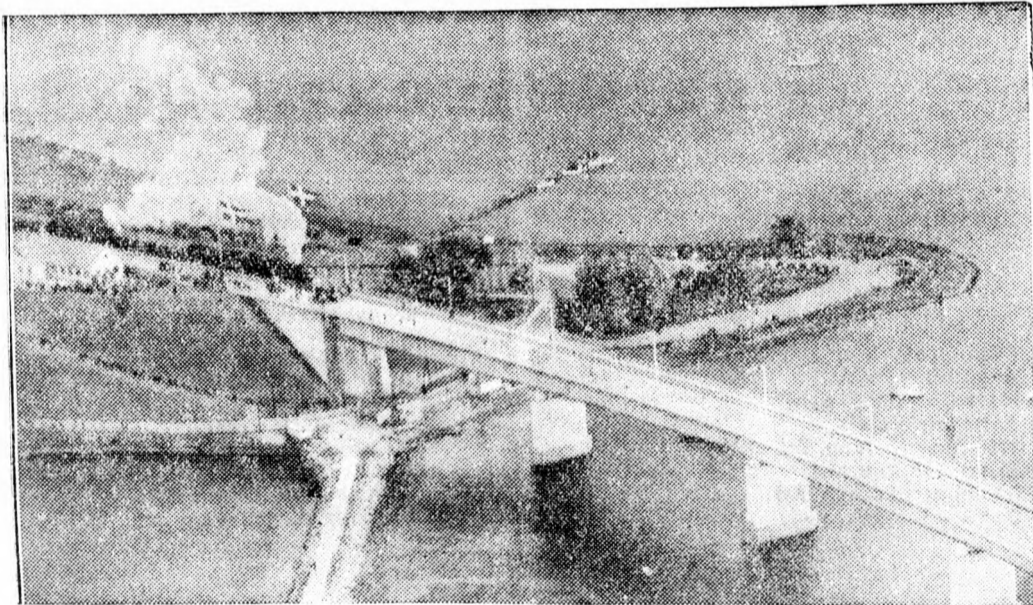
visza, ahol a legkevésbé várják. A szabadjára engedett szenvedélyek nehezen fékezhetők meg. Ezért idegenkedik a két nép vezére a háborútól. De hogy ez a békevágy nem a gyengeség és nem a gyávaság jele náluk; hogy ezt tudja meg mindenki és ne merjen Olaszország, vagy Németország érdekeihez nyúlni, vagy ötlet érdekeik védelmében és szükséges kiterjesztésében akadályozni, azt is megmondották mind a ketten nyíltan és férfiasan. „Azt a békét kívánjuk biztosítani, amely nem minden erőfeszítéstről való gyáva lemondásnak gyümölcse, hanem eredménye a felelősség tudatától áthatott munkának, amely megoltalmazza és megvédi Olaszország és Németország valamennyi anyagi és szellemi értékeit.”

Intőjele a világ számára az is, hogy Mussolini „hadgyakorlat” megsemmisítésére ment Németországba és egy félnapot szentelt a Német Birodalom legnagyobb fegyvergyárának megtekintésére. Párizsban meglepetést kellett ez a hír s a Havas-iroda tudósítója olyan jelentőségűnek mondotta, mely „gondolkodóba ejtheti” Franciaországot. A német hadsereg ünnepe gyakorlatozása a franciáknak szóló kioktatás volt, — írták ugyanakkor a francia lapok. Helyesen írták.

Nem kétséges, hogy ugyanakkor Mussolini is a saját szemével akart meggyőződni arról, mit várhat Olaszország Németországtól, ha a spanyol kérdés miatt háborús konfliktusba keverednek Angliával vagy Franciaországgal. Vagy mind a kettővel.

Mert, hogy a nagy leszámolásra készülnek, — azt nem tagadta sem Hitler, sem Mussolini. „Nem tűrjük a bolsevizmust a Földközi-tenger környékén, sem a bolsevizmus hasonmását!” — mondotta Mussolini néhány héttel ezelőtt palermói beszédében. A bolsevizmus ugyanezt mondja másutt. Ebből előbb-utóbb háború lesz. Ezt a vezérek se tudják elkerülni. És nem is akarják. Ez a háború két ellentétes világnézet erejének összemérése lesz. Ennek a birkózásnak előbb-utóbb le kell zajlania, mert addig nem lesz szélcsend, béke és nyugalom a világon.

Mussolini félreérthetetlen nyíltsággal jelentette ki, hogy a nagy táborbaszállás megkezdődött. Olaszország szívesen fogad barátságába mindenkit, aki „nem próbál hozzányúlni a dicső európai kultúra alapjaihoz.” Hitler és a mögötte felsorakozott alvezérek bizonyára megértették a böles figyelmeztetést anélkül, hogy a Ducenak külön is meg kellett volna magyaráznia azt, hogy az európai kultúra egyetlen és letagadhatatlan alapja pedig nem más, mint a kétezeréves krisztusi kereszténység.

Európa legnagyobb hídja

A napokban adták át a forgalomnak azt a 3,2 kilométer hosszú hidat, amely Seeland szigetét köti össze Dániával. A híd felavatásán dr Schacht német birodalmi miniszter is megjelent

Két szerzetes őrzi az ötszázéves cellát és azt a fát, ahol Assisi Szent Ferenc a madaraknak prédikált

Assisi, október hó.

János páterrel, a Fiuméből ideszármazott franciskánus barátal ballagunk Assisiből az Eremo delle Carceri felé a poros uton, csendes, békés umbriai őszi vasárnap délután. János páter magyar, az egyetlen magyar szerzetes a franciskánusok ősi rendházában. Tegnap hajnalban a konviktus egyik loggiáján ismerkedtünk meg, mindketten sokáig hámultuk a csodálatosan melegszerű, kéken világító napfelkeltét, a messzeségben, Szent Ferenc első templomcskája fölé épült bazilikának tömör sziluettjét. Csendesen beszélgetni kezdtünk előbb olaszul, aztán, amikor kiderült, hogy lehet: magyarul. Összebarátkoztunk.

Tegnap már együtt jártuk be a Dómot, sétáltunk a szűk kis utcákon; megnéztük Szent Klára templomában a felejthetetlen Cimabué és a Giottokat, a kedves kis Szent Demjén kolostort; Szent Ferenc földjén termett sokszáz költői csodát. Ültünk az apácák templomában és hallgattuk éneküket; Szent Ferenc betegszobájának csöppnyi virágoskertjében, ahol a Naphoz irt ódáját költötte; a kőtábla alatt, amit az olasz vakok állítottak: „A Nap költőjének azok, akik a Napot sohasem látják!...” Kóborogtunk össze-vissza és mire este lett, végtelen messzeségbe tünt minden európai zűrzavar, politikai probléma.

Pár óra alatt mintha kicsit kámzsába öltöztünk volna belülről és ez végtelenül jó, zsihasztóan megnyugtató volt. Kicsiny szigete ez itt a világnak, ahol órákhoz tudnak beszélni Fra Angelicóról, de kicsit megütözköve, idegenül néznek, ha az amber azt mondja például: dömping. Egy kis város, ahol még ma is nagyobb szenzáció egy új kép, mint a futballmeccs eredménye, ahol ha azt mondják: művészt, szinte kimondták az élet értelmét. Művész földje, a Fioretti földje.

Szent Benedek zálogháza

Ballagunk János páterrel a poros uton fel a hegynek nagy csendesen. Egyszerre csak megszólal a páter:

— Jubileumra készülünk! Itt fenn, Eremo delle Carceriben élt és dolgozott Sienai Szent Bernát, a Stretta osservazione írója. Idén lesz 470 esztendeje, hogy Orvietóban megnyitotta a szegények érdekében első zálogházát, a Monte di Pietát!...

Már ott állunk a kis hegyi kolostor bejáratánál. Ide fel már ritkán jönnek idegenek, jó-

darabig kell várni, amíg a csengetésre tizen-négy-tizenöt éves fiú nyitja ki a nagy vasalt kaput. A küszöbön túl kedves, négyzetletes terrasz-udvaron keresztül lépünk be a tulajdonképpeni kolostorba.

— Most már csak két öreg páter él itt, — meséli tovább János barát, — de valamikor Szent Ferencel az élen itt lakott a rend nagyrésze. Ide, a hegy magányába jöttek, hogy együtt legyenek Istennel...

Az idegenek sokat vesztenek, ha Assisiből nem jönnek ide. Olaszország sok szép kolostora között sem láttam ennél békésebb, művészibb, ódonságában és kicsinységében megragadóbb kolostort. Egy darab teljes épségében, hangulatában megmaradt középkor a bájos umbriai legendák híres színhelye. Ötszázéves cellák, apróablakos bibliotéka, dobogós refektórium, a völgy fölé kiugró erkélyek. Szébbet, költőiebbet elképzelni sem lehet. János páterrel előbb megnézzük a kis szikla-barlangot, ahol Szent Ferenc hívei töltötték napjaikat, aztán végigsétálunk a hegyi utakon a nagy fág: itt mondta el Szent Ferenc prédikációját a madaraknak. Jó a délutánban járunk már, mire megint átlépjük a „clausura” felirású rácsajtó küszöbét és végigmegyünk a szikla vágott folyosókon a refektórium felé. A szuette asztalok ott sorakoznak a fal mellett, mögöttük a rozoga padok, a mennyezetről régi olajlámpa lóg alá. Valamikor negyvenötven szerzetes élt itt, ma már csak ketten maradtak. Nagyon szívesen fogadnak, leültetnek, a pincéből üveg bort hoznak, beszélgetünk.

Nagy gazdasági világválság — 1460-ban

Mintha hirtelen fél évezreddel huztak volna vissza az időben. Nem nézem a magam mai ruháját, csak a három szerzetes barna csuháját, miniatűr festő kezűket, mosolygós, békés szemüket. Az asztal végén bögre, benne virág. Azon a helyen áll, ahol valamikor Szent Bernát evett. Róla Beszélünk és a közel ötszázéves jubileumról.

— A zálogházat is elrontották, mint az életben mindent elrontanak, ami jónak indul! — mondja az egyik. — Sienai Szent Bernát a szegényekért csinálta a zálogházat, hogy ne kelljen potom áron elköttyavetyélniök. Kamatot se szedett, csak később züllött el az intézmény és lett a szegények átka!

— Orvietóban és Perugiában létesültek az első zálogházak, — mondja a másik és amikor 1460 után kitört a nagy gazdasági világválság, akkor nagymértékben hozzájárultak, hogy a szegény polgárság és parasztság ne veszítse el mindenét!

Itt ülünk a középkori szobában és mitsem használ: megint csak világválságról, ha minygyárt ötszázéves világválságról beszélgetünk. De itt úgy él ötszáz esztendő, mintha tegnap lett volna és ahogy János páter mesélni kezd Ariostóról és elmondja, hogy Órjögő Roland költője bizony szintén gyakran felkereste a Monte di Pietát, mintha valami közeli ismerősről beszélne, akinek most — a válság következtében — rosszul megy a sora.

Már alkonyodik odakünn, sötétedik a refektóriumban. Mesélnék a páterek egy furcsa, álomszerűen távoli világról, mult idők papjairól, akik valamikor talán ép így üldögéltek pohár bor mellett a refektórium asztalánál, mint mi és ép így beszélgettek legendákról, csodákról, angyalokról, ördögökről és talán a gazdasági válságról, ami még Messer Lodovicót is arra kényszeríti, hogy valódi selyemköpenyét a zálogba csapja. Mert a verseiért?... Ugyan ki fizet manapság, 1500 eleje táján verseiért?...

Sokára, nehezen cihelődünk csak. A páterek elkísérnek a kapuig.

Püspökök megrázó pásztorlevele a spanyol polgárháború poklából

— Második közlemény —

A katonai fölkelés és a kommunista forradalom

A spanyol püspökök körlevele, melynek egy részét multheti cikkünkben ismertettük, a most következő fejezetben párhuzamot von a két mozgalom: a nemzeti érzelmű polgárok és hadsereg fölkelése és a kommunista forradalom között. A katonai fölkelés, mint tudjuk, 1936 július 18-án indult el felszabadító útjára és ekkor tört ki a spanyol belháború, mely ma is vérben fürösztli Spanyolország ősi földjét.

A körlevél, mielőtt áttérne a két mozgalom párhuzamos taglalására, leszögezi, hogy a katonai fölkelés nem egyedül indult el, hanem mindjárt kezdettől fogva hozzácsatlakozott a nép nemzeti érzelmű rétegeinek nagy tömege. Ezért nevezi a körlevél a nemzeti mozgalmat polgári-katonai fölkelésnek és ezért tekintti ezt a mozgalmat és a kommunista forradalmat két olyan jelenségnek, amelyet nem lehet egymástól elválasztani, ha a háború természetét akarjuk a maga valóságában megítélni. Mindkét mozgalom csaknem egyidőben robbanva ki, kezdettől fogva élesen jelöli a mélyes különválását annak a két Spanyolország-nak, mely a harc mezején ádáz ellenségként szállt szembe egymással.

Továbbmenve: a körlevél azt is leszögezi, hogy a katonai-polgári — tehát a nemzeti — megmozdulás nem robbant ki anélkül, hogy annak megszervezői előzőleg ismételtlen föl ne hívták volna a hivatalos hatalmat a fenyegető marxista forradalommal szembeni törvényes ellenállásra. Az intelm azonban hatásosan maradt s az ellenségeskedés fölszabadult.

— Az első naptól kezdve — szól tovább a püspöki körlevél — a katonai-polgári erők nem annyira a kormányhadsereggel kerültek szembe, mint inkább a népmilizsák elszabadult dühével, melyek főként a kormány passzivitására számítva, a hivatalos hadsereg kereteibe furakodtak s a törvénytelen úton birtokukban lévő fegyverek kivül az állami katonai raktárak hadifelszerelését használva, fogvatartókat megharantak mindent, ami valamilyen támaszt jelentett a társadalomban. Ez jellemzi a kormánypárti táborban kifejtett reakciót a katonai-polgári mozgalommal szemben. Ez vitathatatlanul ellentámadás — a maga módja szerint — a kormányhű elemek részéről; de mindenekelőtt társadalomellenes harc az anarchista elemekkel szövetekezve, akik csatlakoztak hozzájuk és akikkel együtt fognak harcolni a háború végéig. Oroszország, mint az egész világ ismeretes, teljesen behálózta a kormányhadsereget, befészkelte magát annak parancsnokságába és — megőrizve a „népfront-kormány” látszatát, teljes erővel haladt a kommunista kormányzat felépítése felé, a meglévő társadalmi rend lerombolása útján. Ha valaki a nemzeti mozgalom törvényes volta felett akar ítéletet mondani, nem szabad figyelmen kívül hagynia ezeknek az „ellenőrizhetetlen anarchista milicidknak” (ahogyan a madridi kormány egyik minisztere nevezte őket) beavatkozását az ellenséges tábor oldalán.

Nemzetközi harc — nemzeti harcmezőn

— És, minthogy Isten a lényege és alapja minden szervezett társadalmi rendnek, — a spanyol nemzetének legalább is az volt, — a kormánycsapatokkal szövetekezett kommunista forradalom mindenekelőtt Isten-ellenes. Ezért zárult le az 1931. évi alkotmány világi törvényhozásának ciklusa mindannak lerombolásával, ami Istennel áll kapcsolatban. Ezért fejlődött ki a nemzeti érzelmű spanyol lélekben egy vallási reakció, szemben az „istentelenek” nihilista és destruktív mozgalmával. Es így szakadt Spanyolország két ellenséges küzdő

táborra. S mindkettő, mint a két irányzat egyikeként vagy másikának meggyőződéses követője, mélyen népi jellegű. Olyan tehát ez a háború, mint egy fegyveres népszámlálás. A szavazócédulákkal 1936. februárban lefolyt küzdelem, melynek során a kormány politikai lelkiismeretének hiánya a forradalmi erőknek önkényesen olyan győzelmet juttatott, amelyet azok nem az urnák által nyertek — most ime átalakult: polgári-katonai küzdelemmé változott; egy kettészakadt nép kegyetlen tusájává: egyik oldalon a szellemi irányzat: a rend, a társadalmi béke, a hagyományos civilizáció, a haza és szemmel láthatóan nagyrésztben: a valóság védelme; másik oldalon a materialista — mondjuk marxista, kommunista, anarchista irányzat, mely Spanyolország régi civilizációjának a helyét Szovjet-Oroszország új „civilizációjával” akarja betölteni. A későbbi komplikációk csak véletlenül módosítják a háború eredeti jellegét: a kommunista nemzetköziség befurakodott a spanyol földre a marxista hadsereg és nép segítségével; és később mintegy természetes védekezési ösztönből s a nemzetközi jelleg tekintetbevételével, idegen országok fegyverei és emberei segítségül siettek eszméik védelmére. Elleszemű megfigyelők ezért jellemezték így ezt a háborút: „gyorsasági verseny a bolsevizmus és keresztény civilizáció kö-

Egyetlen remény: a nemzeti mozgalom győzelme

— Csupán egy történelmi vázlatot rajzoltunk itt fel — szól a továbbiakban a közös pásztorlevél, — amelyből le lehet szűrni a következő megállapítást: a polgári-katonai fölkelés, eredetétől fogva, egy minden civilizált társadalom alapvető elveit védelmező nemzeti mozgalom; kifejlődésében szemben áll a kormányerőkkel szövetekezett anarchiával, mely nem tudta és nem is akarta megőrizni ezeket a princípiumokat. Ebből a megállapításból viszont az alábbi négy következtetést lehet levonni:

Először: az egyház a maga békés szellemének és annak ellenére, hogy sem nem akarta, sem nem provokálta ezt a háborút, nem maradhatott semleges; szelleme és nézetei, valamint oroszországi tapasztalatai mind ellentmondtak ennek.

EUCHARISTIA

Írta: MIGUEL DE UNAMUNO

Szerelmes vágyunk Érted ég, fehér test, szerelmes éhség, szív és agy szerelme! Szent éhség drága, alkotó ígére, mely testté lön; élet büszke szerelme, mely öleléssel, csókkal be nem éri s nem éri be semmilyen földi friggyl.

Csak az hoz enyhülést, ha szánkba vagy, te halhatatlan kenyér, isteni hús, te volónkig izzó szerelem, szomorú szívek éhséges szerelme! Ó Isten báránya! Csak Téged áhit az ember s bensőd izót ízelezen, szíved harapja s várja, hogy e bárány combja, mint égi manna, olvadozzék kiszikkadt nyelvem szomjú paraszán! Nemcsak élvezünk Téged, így leszel Te végre miénk, hús a húsnakból s kínod így hív, hogy éljünk éltető halált!

És Te kitérod két karod szerelmes odaadással s úgy ismétled: „Vegyétek és egyétek, im a testem!” Isteni test, megtestesült Ige, szent testi éhünk célját testesít meg!

GÁLDI LASZLÓ fordította.

Gyors éjszakai utazás

A legmegbízhatóbb Bosch alkatrész minden jármű részére. Minden szaküzletben kapható.

Leonida bucurestii és vidéki fiókjai.

zött" ... „Nemzetközi harc nemzeti harcmezőn”.

Másodszor: az egyház viszont nem vállaltott közösséget olyan tettekkel, irányzattal, vagy szándékokkal, amelyek a jelenben vagy a jövőben, eltorzították volna a nemzeti mozgalom nemes arculatát eredetében, megnyilatkozásában és céljaiban.

Harmadszor: állítjuk, hogy a polgári-katonai mozgalom a népi lelkiismeret mélyébe keltős gyökeret eresztett: a hazafiasság és a valóság érzés gyökerét.

Negyedszer: jelen pillanatban Spanyolország számára nincs más remény a béke és az igazság visszaállítására, mint a nemzeti mozgalom győzelme.

A kommunista-forradalom jellege

A püspöki körlevél, mielőtt a kommunista forradalom leírásához kezdene, előrebocsátja, hogy mindaz, ami az alábbiakban következik, a kommunista uralom alól felszabadult tartományokban szerzett tapasztalatok és tények szigorúan tárgyilagos ismertetése.

— Ha a kommunista forradalom által elkövetett erőszakos cselekményekről — szól a körlevél — nagy általánosságban ítéletet akarunk mondani, kijelenthetjük, hogy a nyugati népek történetében még nem találkoztunk a kollektív vadságnak hasonló jelenségével; az alapvető isteni jogok, a társadalom és emberi személyek ellen elkövetett merényletek hasonló tömegével. Nehéz lenne a századok folyamán felmutatni egyetlen korszakot vagy népet, mely az eltévelyedésnek ilyen hatalmas méretét mutatná. Nem bocsátkozhatunk itt pszichológiai vagy szociális fejtegetésbe, csupán azt a megállapítást tesszük: ez az anarchista forradalom példa nélkül áll a történelemben. És hozzá kell még fűzni ehhez a megállapításhoz, hogy a kommunista forradalom a személyek elleni vérfürdőt és minden erőszakos cselekedetét előre megfontoltan hajtotta végre. Kévéssel a forradalom kitörése előtt 79 szaklépített szovjet-aktivátor érkezett Oroszországból. A „Marxista Egyesülés Nemzetközi Bizottsága” ugyanakkor elrendelte a forradalmi milicidk megszervezését minden városban. A templomok vagy leg-

edőbb is azok berendezésének lerombolása sorozatossá és rendszeressé vált. Egyetlen rövid hónap alatt minden templom használhatatlanná vált egyházi szertartás céljaira. 1931 óta az Atheista Liga programjában szerepelt ez a pont: „népszavazás arról, mi legyen a rendelkezésük a templomoknak és plébánia-épületeknek”; az egyik tartományi tanács pedig így rendelkezett: „azok az épületek, amelyek eddig egyházi célokat szolgáltak, közraktárak, közdruházatok, népkönyvtárak, fürdők, vagy közegészségügyi intézmények céljaira fordítandók, aszerint, hogy az illető városnak, vagy községnek ezek közül melyikre van szüksége.” Azokról a személyekről, akik a forradalom ellenségeként számítottak, — ártalmatlanná tételük megkönnyítése céljából — „fekete listát” készítették. Első helyen álltak ezen a listán a püspökök. Ami a papokat illeti, egy kommunista vezér így nyilatkozott a nép előtt, mely meg akarta menteni plébánosát: „Rendeljük meg rá, hogy kiirtsuk ezt a népséget.”

Huszezer lerombolt templom

— Arranézve, hogy a templomok teljes lerombolása és a papok teljes kiirtása előre megfontolt terv volt, — legkézzelfoghatóbb bizonyíték az áldozatok mérhetetlenül nagy száma. Bár a pontos számok még hiányoznak, számíthatunk közel 20 ezer lerombolt, vagy tökéletesen kifosztott templomra. A meggyilkolt papok száma (átlag 40—80 százalék egyházmegyénként) egyedül a világi papság soraiban haterre tehető.

— Ez a forradalom — folytatja a püspöki körlevél — szörnyen kegyetlen. A mézárás önmagából kivetkőzött barbarizmus képét mutatja. Ami a számot illeti: több, mint 300 ezerre tehető azoknak a világiaknak a száma, akiket meggyilkoltak, pusztán nemzeti és hitű eszméikért; Madridban, és pedig az első három hónap alatt, több mint 22 ezer ilyen gyilkosság történt! Alig van helység, ahol ne irtották volna ki az összes, ismertebb jobboldali érzelmű személyeket. Ami a formát illeti: sem vád, sem bizonyíték, — s legtöbb esetben — sem per. A kínzási módok pedig, íme: *végtagok megcsontítása, szemek kiszúrása, nyelvek kitépése, elevenen elégetés, vagy földbeadás, stb.*

— Ez a forradalom embertelen. Nem méltányolja a női szemérmét, sőt még az istenáldotta állapotot sem. Megszentségtelenítik még a temetőbeli hantokat is. Madridban és a huescai régi temetőben — a többi között — a sírok szarait bontották fel, hogy elrabolják a halottak gyűrűit és aranyfogait.

— Ez a forradalom barbár, mely megsemmisíti egy évszázados civilizáció művét. A századokon át főlhalmazott műkincsek rövid néhány hét alatt válnak semmivé a kommunisták uralma alatt álló területeken. A tarragonai dia-

dalfv, valamint a toledói székesegyház, a Siriapalota és a Pradói múzeum hírneves műgyűjteménye s a szobrászat, festészet és építőművészet ezer és ezer más műreke, mind-mind megsemmisült. Egyetlen háború, egyetlen barbár invázió, egyetlen társadalmi megrázkódtatás, soha egyetlen korszakban nem okozott még Spanyolországban ilyen pusztulást, mint ez a kommunista forradalom.

Nemzeti értékek pusztítása — a nemzeti zászló árnyékában

— Ez a forradalom lábbal tiporja a legélemből emberi jogokat. És ez a forradalom — lényegében — spanyolelles. A rombolás művét a nemzetközi zászló árnyékában ez a kiáltás kíséri: „Eljen Oroszország!”

— De mindennekfelett: ez a forradalom keresztényellenes. Nem hisszük, hogy a kereszténység történetében valaha is megmutatkozott volna a gyűlöletnek ilyen szörnyű és vad fellángolása Krisztus és az ő szent vallása ellen. Elképzelhető, mily nagy ez a szentségtörő pusztítás, ha maga a vörös Spanyolországban a

moszkvai „Istentelen kongresszusra” kiküldött képviselője ott így nyilatkozhatott: „Spanyolország messze túlszárnyalta a szovjetet, mert az egyház Spanyolországban teljesen megsemmisült!”

— És a vallásnak, nemzeti hagyományoknak ezt a féktelen, vad gyűlöletét — melyet legjobban az a tény bizonyít, hogy annyi nemzeti és vallásos érték örökre elveszett, — ezt a mélységes gyűlöletet Oroszországból hozták be Spanyolországba! Annak a sok-sok félrevezetett áldozatnak mentésére, akiket hitük és hazájuk ellen elkövetett bűneikért a törvény által halálra ítélték, hadd mondjuk meg itt, hogy ezek a mi kommunistáink, haláluk órájában csaknem valamennyien megbékélték atyjuk Istenevel. Mallorcában csak az elítéltek 2 százaléka, a déli vidékeken nem több mint 20, az északi tartományokban pedig alig 10 százaléka halt meg teljes megátalkodottságban. Íme: ez is egyik bizonyítéka annak a telkiismeretlen csalásnak, melynek ez a mi szerencsétlen népünk áldozatul esett.

(Befejező közlemény következik.)

IDŐK SODRÁBAN

A bretonok

írta: Rády Elemér

Ki hinné, hogy Franciaországban, amelyről úgy tudjuk, hogy Európa egyik legtisztább nemzeti állama, szintén ott izzik Közép-Európa legégetőbb problémája: a kisebbségi kérdés. A baszkok, az elzászi németek, a flamandok, a bretonok és a corsikai olaszok, — mind öntudatos nép, amely az utóbbi időben egyre sürűbben ad életjelt magáról s egyre türelmetlenebbül követel a „demokrácia és emberi jogok klaszszikus hazájában” annyi jogot a maga számára, mint amennyit — a gyarmatok színes népei kaptak.

A napokban beszéltem a breton nemzeti mozgalom egyik vezérével s ebből a személyi aproposból — engedjék meg, hogy a transzylvániai magyarsággal is ismertessem azt, amit tőle hallottam.

Bevezetőlül kezdjük azzal, hogy a franciaországi kisebbségi mozgalmak legöntudatosabb és legharciasabb képviselői a Basse Bretagne bretonfajú lakói. Hárommillióst nemzet jelent a breton szó. De, ami Közép-Európában szinte elképzelhetetlen: a nemzetnek csak a

fele, mintegy másfélmillió ember beszéli a keletre eredetű breton nyelvet. Ez is történelmi csoda, mert hiszen voltak évtizedek, sőt évszázadok, amikor a breton halászok, hajósok és parasztok az ősi nyelv lágy szavait úgy idézték viharvert tengerpartjuk ősi zugaiban, mint régi szent idők feltett maradványait. Ma már más a helyzet, ma már dicsőség résztvenni a kisebbségi mozgalomban, de voltak idők, amikor gúnyt, megvetést és üldözést jelentett az ősi anyanyelv.

Különös, érdekes Bretagne földje és népe. Mindenben elűt Franciaországtól. Vadregényes tengerpartja, ércében, szízen gazdag földje, termékeny talaja boldog, mosolygó népre engedne következtetni. De a viharok tombolása, a sokezer tengerbe hullott élet emléke, komorrá és zárkózottá tette a bretont. Önmagukba forduló, elmélyülő emberek a Basse Bretagne fiai s talán ez okozza, hogy egy európai nemzet sem dicsekedhetik olyan gazdag irodalommal, mint a breton. A történelem homályából olyan gazdag népdal- és monda-irodalmat mentettek át, amilyennel egy nép sem büszkélkedhet. De a költői képzelőerőt igazoló népköltészet mellett a középkorban, annak is az első felében az önálló irodalom is felvirágozott. 1532-ben azonban bekövetkezett a breton nemzeti élet nagy tragédiája, házasság révén Franciaországhoz csatolták. Az utolsó breton herceg unokája, Claude férjhez ment I. Ferenc francia királyhoz s ünnepélyes keretek között kihirdették a két ország egyesítését s 1911 óta Rennes főterén hirdette egy díszes emlékmű a breton szabadság megsemmisülését. De amikor a négy százéves évfordulót ünnepelni akarták, a frigykő — la statue de la houte nationale — darabokra törve hevert a földön. Mert évszázadok lanyha szendergése után a nemzeti mozgalom a múlt század végén új lángokra gyulladt. Ez az új nacionalista hullám mentette meg a már-már feledésbe ment irodalmi emlékeket s új irodalmi reneszánszt indított meg. A leghíresebb breton író, a világháborúban hősi halált halt Jean Pierre Calloc'h, de számos olyan tehetség is van, akiket ez a nép a francia kulturának adott. Elég csak Charles de Goffic és Maurice Duhamel nevét említenünk.

Érdekes és értékes tanulságokat rejt magában ennek a népnek a története. Így mindennek előtt arról tanuskodik, hogy a történelem legnagyobb viharain keresztül, akkor, amikor politikai önállóságtól megfosztva, kietlen hegyek közé kénytelen menekülni a nemzeti nyelv, a nép és nemzeti öntudat tovább is él a nyelvben. A breton nemzet története az utolsó évtizedekben hasonló volt földje sorsához. Ezen a tenger viharai száguldottak keresztül, amazon a vad sovinizmus tombolta ki magát. Elegendő arra

A párizsi világkiállításon a pyrenei pavillonban nemzeti táncokat mutattak be, festői öltözetben, százezrek érdeklődése mellett.

gondolunk, hogy 1882-ben Franciaországban a felekezeti oktatás helyett az állami iskolákat vezették be s ezekből száműzték a breton nyelvet. Nemcsak mint tanítási nyelvet nem engedélyezték, hanem a magántanítását is betiltották s szigorú rendeletek jelentek meg, hogy a gyermekeknek egymás között sem szabad bretonul beszélniök. A breton szóért, mert így írta elő az instrukció, szidás és verés járt. A breton tchát eltűnt az iskolából, de a breton szóért kapott verések mint sirig kísérel emlékek megmaradtak a breton nép lelkében. Ezek a szomorú emlékek érezték meg azt a nemzeti újjászületést, amelynek most vagyunk a tanui — örök bizonyosságul annak, hogy erőszakkal és karhatalommal a nemzeti érzést elfojtani nem lehet.

Az erőszaknál és elnyomásnál azonban nagyobb veszélyt jelentett a francia kultúra vonzása. Műveltek és franciának lenni — egyet jelentett s a kulturfőlény bővköre a breton intelligenciát is magához ragadta. Az ősi nyelv a parasztkunyhók és halászbárkák mélyére száműzetett. Már-már úgy látszott, hogy a breton kultúra végleg a múlt emléke lesz, amikor fel-lángolt néhány ifjú breton lelkében a nemzeti szeretet tüze s nemsokára lángborította az egész népet. D'Estourbillon, La Villemarqué, Lurel és mások vezetésével megkezdődött az ön-

Zászlók,

lobogók, miseruha- és zászlósejlemek, paszomantók, rojtok stb. legolcsóbb beszerzési forrása

Oberbauer A. Utóda

Magyarország legrégebbi templomberendező és zászlókészítő vállalata

Budapest, IV. Váci-utca 41. sz.
Alapítási év 1863. Tel. At. 83-3-44.
74 éves cég.

tudatosító munka, amely minden akadályt leküzdött. Politikai hatalom nélkül, csupán a nemzetszeretet eszközeivel sikerült egy olyan mozgalmat létrehozni, amely ma már lépésről-lépésre hódítja meg Basse Bretagne népet.

Az öntudatosító mozgalom rövid története Charles le Goffic költő nevével kezdődik. Ő és néhány társa alapították meg a breton regionalista szövetséget, amelynek ugyan irodalmi céljai voltak, de alkalmas volt arra, hogy megindítsa a lavinát. Nem sokkal ezután megalakult a Gorseed, a „bárdok” egyesülete, s 1911-ben megalapították a breton regionalista federációt, majd a breton nemzeti pártot. Ezzel megindult a politikai munka is. Természetesen, mint minden új mozgalomnak, ennek is belső és külső ellenségei voltak. A breton nyelvet eddig csak a katolikus papság tanította s a mozgalomban is számos pap vett részt, egyesek tehát — francia inspirációra — rekációsnak és jobboldalinak kiáltották ki a breton népi megmozdulást. De az egyre jobban terjedő öntudatosodást már nem lehetett megakadályozni. A világháború ugyan kis szünetet hozott s ezalatt 240.000 breton hősi halott sírja jelezte, hogy a bretonok azért hű fiai a közös francia hazának. De a háború után új lendülettel folytatódott a munka. A breton vezetők látták, hogy Franciaország állandóan a kis népek felszabadítását hangoztatja, ők is felszólaltak tehát a breton autonómiaért. Hangjuk azonban pusztába kiáltott szó volt. De az új Európa-rendezés vezérgondolatát azért nem felejtették el s a mozgalom lapja, a „Breiz Atao” ma is így ír: „A középeurópai kis népeknek éppen Franciaország hozta meg a szabadságot és bennünket annyival mostohábban tart.”

1927 óta a breton népi mozgalom még erősebb lendületet vett. Ekkor alakult meg a Breton Autonomista Párt s két lelkes diák, Jann Fouéré (akivel módomban volt beszélni) és Robert Audie megindítják az iskolamozgalmat (Ar Breizoneg er Skol) is, mivel már a legszélesebb breton népi körökben is sikert értek el. Ma számtalan kiadvány, könyv, újság, folyóirat hirdeti, hogy a breton népi mozgalom élő valóság, amelyet nem sikerült még annak a Franciaországnak sem elnyomnia, amely kisebbség-ellenes politikáját a demokrácia, az emberi jogok és a kulturfőlény jegyében folytatja.

Erdemes volt erre a egyszerű népi mozgalomra egy pillantást vetnünk, hogy levonjunk belőle egy és néhány következtetést. Mindenekelőtt azt, hogy a népi összetartozás érzését és a nemzetszeretetet nem lehet megölni, még akkor sem, ha a nyelvet, a népi szót évtizedekre, vagy évszázadokra is sötét parasztkunyhók mélyére száműzik...

Dr. Biró József:

Schöpfi Nepomuk János festő tevékenysége

A török kitakarodása után, 1692-től kezdve Oradea egészen újjáépült romjaiból. A XVIII. század a katolikus restauráció és a barokk művészet korszaka volt s neki köszönhetjük a város műemlékeinek legnagyobb részét, közöttük oly nagyszabású és pompázó alkotásokat, mint a székesegyház és a püspöki palota. A város nagynevű püspökei, Forgách Pál gróf és Patachich Adám báró hívták létre e két jelentős műemléket, amelynek felépülésére és díszítésére rengeteget áldoztak. Patachich Adám jóvoltából freskókkal is díszesedik a püspöki palota házikápolnája, valamint a katedrális közp-terének mennyezete.

A gyönyörű falfestmények keletkezésének történetét, mesterük kilétét s élete történetét néhány évvel ezelőtt sikerült tisztázni levéltári kutatásaink nyomán. Érdekes és tanulságos problémák vetődtek fel, amelyek mélyen világítanak be a barokk-kori város művészeti életébe s jelentékeny adatokat szolgáltatnak az alkonyodó XVIII. század izléstörténetéhez.

A székesegyház már 1752. óta épült s a hetvenes évek derekán még mindig félben állott. Forgách Pál nagy lendülettel fogott a munkához, de utódját, Patachich Adámot, a befejezés ügye nem nagyon lelkesítette és minden jóvedelmét a rezidencia felépítésére áldozta. A rezidencia alapkövét tíz évvel később tették le, mint a katedrálisét s mégis a befejezéshez közelgett 1774-ben, amikor még a félbenmaradt székesegyház, tátongó, üres ablaknyílásaival, vakolatlan, meszeletlen homlokzataival elég szomorú látványt nyújtott. Patachich Adám érdeme azonban a kupolafreskó elkészítése. Erre már a véletlen nyújtott alkalmat. E városban ugyanis komolyan számbavehető, művészi tehetséggel megáldott festő — legalábbis tudomásunk szerint — nem élt egy sem a XVIII. század második felében. A templomi mennyezetek kifestése külön tudomány volt, nem közönséges rajztudást és perspektívus ismereteket kívánt; a Pozzo páter bécsi művein iskolázott osztrák festők pingálták ki legnagyobb részét — mint Kracker, Sigris, Bergl, Dorffmeister, Sambach s kivált Maulbertsch — az akkori Magyarország újonnan épült barokk-templomait és palotáit. Oradeára ezek közül egyik sem került el, csak Schöpfi János, aki azonban maga sem művészi megbízás végett jutott ide. Salamon József örkanonoknak, Forgách hűségese papjának, a katedrális befejezőjének híres emlékirataiból tudjuk, hogy Schöpfi János festő adósságai elől Bécsből menekült ide, ahol a vármegye börtönbe vetette. Patachich püspök azonban — aki egyszersmind a megye örkös főispánja is volt — hosszas könyörgésre kiengedte, mivel amugy is szüksége volt már egy festőre, aki a kupolát és a püspöki palota házikápolnáját kifeste. A véletlen kedvezett így Adám püspöknek s nem tudjuk, hogy Schöpfi menekülése nélkül kifestette volna-e a kupolát?

A festő csakhamar behízelte magát a főpásztor kegyeibe. Patachich nagyműveltségű, pompakedvelő, minden művészet iránt szenvedélyesen érdeklődő főúr volt; palotájában állandó színházat tartott fenn; Ditters von Dittersdorf, a későbarokk zene nagynevű mestere is a püspök udvarában élt s ült az ünnepek alkalmá-

val az orgonánál. Kapóra jött így Schöpfi Adám is, aki nyomban munkához látott. Kifestette 1775 és 1776 között a püspöki házikápolnát és elkészítette a kupolafreskót. Ezen a két nagyszabású falfestményen kívül még több arcképet és allegorikus művet készített. Kazinczy Ferenc, Váradon jártában az akkortájt felépült megyeháza képeiről emlékezik meg s különösen figyelemreméltónak találta Patachichnak „egész emberi magosságban” festett portréját, amelyet — szerinte — „Schöpfi” készített. Ugyancsak Schöpfi festette Kazinczy szerint a feszületet, valamint Szent István és Szent László képeit. Ezeknek a képeknek ma már semmi nyoma. Fennmaradt azonban az a négy nagyméretű kép, amelyekről Kazinczy írja: „...holmi allegorikus taleaukat, melyek alá a deákul szépen író püspök maga írt két distichont, a feljebb megnevezett Schöpfi festette...” A négy kép ma is ott függ a megyeháza dísztermében.

Schöpfinek a fent felsorolt művei közül még egy képe készült Váradon: a székesegyház főoltárképe, amely rengeteg bonyodalmat okozott. Salamon kanonok, aki már kezdettől fogva ellen-szenvvel kísérte Schöpfi tevékenységét, mint mindent, amihez csak Adám püspök hozzányúlt, azt írja, hogy Schöpfi mindenféle ravasz mesterkedéssel vette rá Patachichot, hogy a főoltárkép megfestését rábízza. A későbbi viták folyamán Salamon még ezt a megbízást is kétségbe-vonta, mert — szerinte — a püspök sohasem akart festményt a főoltárra, hanem márvány-emléket. Patachich Adámot tudvalevőleg kalocsai érsekké nevezte ki Mária Terézia s 1776 tavaszától kezdve a káptalan Salamon Józsefet delegálta az építkezések folytatására és befejezésére. Így a befejezett főoltárképet Salamon és Kornis gróf, nagyrépost, visszavetették. A kanonok kifogyhatatlan volt a kép ócsárlásában: Schöpfi „csak” freskófestő, olajjal bánni nem tud, ecsetkezelése durva, minden kritikán aluli, a vászon tizenegy darabból van összeragasztva s így rövidesen szét fog esni; a festékek is rozszak; alig harminc forintba került az anyag. De súlyosabb kifogásokat is felsorol Salamon a Mária Teréziához intézett felségfolyamodványában. A főoltárkép ugyanis Mária mennybe-menetét ábrázolta és Schöpfi a mennyekbe szálló Szűz Máriában a saját felesége arcképet festete meg, az egyik cherubban pedig kis-lányát. Salamon szerint ezeket Váradon mindenki ismeri, s így az oltárkép nemhogy áhítat, hanem nevelésszerű és megbotránkozást szülne a hívők sorában. Mindezekre való tekintettel Salamon a két nagy melléoltárkép mesterével, Fischer Vincével, a kiváló osztrák festővel és akadémiai tanárral új főoltárképet festett és kérte a királynőt, hogy Schöpfi képe helyett ezt fogadja el. Schöpfi persze kétségbe volt esve, fűhöz-fához szaladt, az építkezések vezetőjének, Hillebrandt Ferenc Antalnak és helyettesének, Neumann Mihály Jánosnak védel-mét kérte, felségfolyamodványt nyújtott be a királynőhöz, a kancellárhoz, mindenféle protektorokat keresett; mint Salamon írja emlékirataiban: „inquietus impostor omnem Viennae movit lapidem...” a nyughatatlan impostor minden követ megmozgatott Bécsben. Schöpfi kétségbe-esetten lamentál a Mária Teréziához írt folyamodványában, hogy a legnagyobb nyomorban él, felesége félig halott, gyermeke éheznek, semmi vagyona nincsen és a kanonok nem akarja, a püspök által megrendelt oltárképet elfogadni és kifizetni. Krisztus öt sebére kéri a királynő ir-galmas intézkedését, hogy a képet fizessék ki. S mikor Hillebrandt elrendelte a kép felakasztá-sát, a káptalan feliratában szót emele ellene. Az építésszek azzal védekeztek, hogy a kép festésé-vel nem ők bízták meg Schöpfi-t, hanem a királynő, 1778 július 3-iki rendeletével; a piktor is minduntalan erre hivatkozott. Végre is felül-ről elrendelték, hogy a káptalan köteles a 900 for-intot kifizetni. Salamon kénytelen-kelletlen fi-zetett, de a festmény elhelyezésébe rem akart belenyugodni. Fischer Vincével, — mint feljebb említettük — új képet festtetett 1200 forintért s Mária Terézia parancsára személyesen kellett Bécsben bemutatni. Az öreg székely saját költsé-gén útra kerekedett és 1779 szeptember 12-én be-mutatta a képet Mária Teréziának; tolmács út-ján beszéltek, mert a kanonok egy szót sem tu-dott németül. Mária Terézia, aki annyi törté-nelmi jelentőségű döntésben volt már részt, bölcs-en kettévágta a gordiusi csomót, a felajánlott Fischer-képet elfogadta és sajátkezűleg írta az ugyanaznap keltezésű felségfolyamodványra, hogy a „Schöpfi-kép nem jó, de nem is olyan na-gyon rossz, ahogy azt Salamon beállítja... a

TEGNAP MINISTRÁLT ELÜSZÖR ÖCSI

Tegnap ministrált Őcsi legelőszőr, a nagytemplomban, a litánián.

— A piros köntös boldog izgalomtól remegő kézzel gombolgatta be s mig simitgatta a fehér csipkéket, sohasem álmodott tiszta örömről árulkodott két, nagy gyerekszeme. Az oltárlépcsőn türelmesen térdelt, míg ráomlott a rőt gyertyafény. A fájdalmas rózsafüzér pergett, — a rácsnál irigylet a sok gyermek — de ő mindig, mindig csak arra gondolt, hogy Jézus mennyit szenvedett szegény...

Tegnap ministrált elsőszőr Őcsi s kis életében ez új állomás. S hogy ministrálni milyen nagy boldogság, azt nem sejtethi soha, senki más. Egy félórára az Eg üzent érte s mi tegnap este úgy karoltuk át, mintha viselne láthatatlan módon angyalkezekkel szőtt ezüst ruhát.

HÁRY EMMA.

festőt nem ő választotta, hanem Patachich és fel lehetett tételezni róla, ha egy egész templomot kifestett, akkor csak egy oltárképet is meg tud festeni..." „diese Sache ist also beendigt..." A jó öreg Salamon ragyogott a boldogságtól, annyival is inkább, mivel a királynő megígérte, hogy minden költségét visszatéríti. Ez azonban csak kegyes óhaj maradt, mert a királynő meghalt, utódja II. József már nem volt oly bőkezű egyházi kérdésekben és nem hagyta jóvá az 1200 forint kifizetését. Erre Salamon kanonok a Fischer-féle főoltárképet kegyesen a templomnak ajándékozta, ahol ma is áll.

Ez a körülményes história, történelmi érdekességén túl a festő személyének pontosabb meghatározását is lehetségessé tette. A fennmaradt írásos adatok ugyanis nem világítják meg, hogy a művészettörténetben ismeretes Schöpffök közül melyik dolgozott Váradon. Levéltári kutatásaink azonban ezt a kérdést is tisztázták.

Az egykorú források egész tömege kétségteletlenül igazolja, hogy a freskókat az egyik Schöpff festette. Bár már Vay László báró és Bunyitay, a Salamon-féle emlékiratok nyomán Schöpff Ádámnak tulajdonították a szerződést, Eber László, valamint a Műemlékek Országos Bizottsága a tiroli Schöpff Józsefet nevezik meg a freskók alkotójának. Ezzel szemben Schöpffnek a magyar országos levéltárban található két sajátkezű felségfolyamodványán a festő magát „Johann Adam von Schöpff, Selly, Churf. Cöln und Bayern Truchses und hoffmahler"-nek írja alá, ami azt igazolná, hogy a festő a straubingi Johann Adam Schöpff lett volna. Ezzel szemben olyan életrajzi és kronológiai ellentmondások merültek fel, amelyek ezt a hitelesnek látszó attribúciót megkérdőjelelték és a szerződést Johann Adam fiának, Johann Nepomuk von Schöpffnek adják.

Johann Adam életrajzát — mivel a Schöpffök életének levéltári adatai mindaddig minocsenek összegyűjtve — csak a nagy biográfiai lexikonok — Wurzbach, Füßli, Lipovskey — után követhetjük nyomon. Ezek szerint Johann Adam 1702-ben született, a Duna melletti Strubing városkában, Bajorországban. 1724-ben Prágába jött, ahol az Alstädter Maler-Confraternität tagjai közé vették fel. Hosszabb ideig dolgozott itt és több freskót és oltárképet festett prágai templomokban. 1742-ben, Mária Terézia ellen elkövetett felségértésért két hónapi börtönrre ítélték és ennek kitöltése után Prágát, ahol időközben megházasodott, el kellett hagynia. Hazájába visszatérve 1745–53 között Bonmban tartózkodott, majd a kölni választófejedelmi udvari festője lett s hozzá még egy „Churkölnischer Truchses", azaz komornyiki címet is kapott. Ezidőtől kezdve írta magát „von Schöpff"-nek vagy „de Schöpff"-nek. 1750 körül újra Münchenben élt, ahol a művészek személyi aktáiban, mint száműzött prágai polgár volt nyilvántartva. Innen kezdve Bajorországban maradt, de már keveset festett. 1760-ban megvásárolt egy Geissel-Pullach nevű birtokot, München mellett, Dachauban, ahol, mint vagyonos férfi, visszavonulva élt egynehány évet boldog jólétben. Halála évét e lexikonok nem tudják, de Adolf Feulner, a bajor rokokó kiváló kutatója 1772-ben állapította meg.

Hogyan jelenhetett volna meg tehát az igen tekintélyes kort, hetven évet elért Schöpff Ádám, 1772-iki halála után négy évvel Váradon, hogy a hatalmas kupolát kifesse? S ha az 1772-ji halálról szóló közlést kétségbe is vonnánk, hogyan volna elképzelhető, hogy a már hetvenhat éves Schöpff Ádám, aki jólétben és gazdagon élt Bajorországban, egyszerre bécsi adósságai elől menekülve Váradra kerüljön s itt a mennyebe szálló Máriában, még 1735 előtt Prágában elvett s így legalább hatvan éves neje portréját fesse meg és még egy kisiskorú leánygyermek is hozott volna magával?

Mindezek csak valószínűbbé teszik a meggyőződést, hogy a váradi freskó festője nem Johann Adam, hanem fia, Johann Nepomuk s megállapításunkat Feulner Adolf is támogatja levéltári közlése szerint. Az ifjú Schöpff életének adatai még hiányosabbak, mint atyjáé. Az eddigi adatok nyomán 1735-ben, Prágában született, atyja keze alatt képezte ki magát a festészetben. Münchenben is tanult s 1761-ben itáliai tanulmányút céljából támogatásért folyamodott, melyet azonban nem kapott meg. 1765-ben — elkárcsak atyja — választófejedelmi komornyiki és udvari festőjé címét kapott s ettől kezdve ő is „von Schoepff"-nek írta magát. 1770-ben a müncheni akadémia tagja, de ettől kezdve már semmi pozitívot nem tudnak róla. Nagler úgy tudja, hogy 1785 körül még élt, de hogy hol, nem mondja. S mivel Salamon kanonok emlékiratában írja, hogy Schöpff, 1779 szeptemberé előtt (a kép körüli bonyodalmak következtében), „Vardino elapsus", azaz Váradról megszökve Bécsbe visszatért, — az életrajzi körülmények is azt igazolják, hogy a kupola freskóját a java férfikorában lévő, 40 év körüli Johann Nepomuk Schöpff festette, akinek családi viszonyai sem mondhatók ellent az oltárkép körül keletkezett bonyodalmaknak. Az irodalom a fiatal Schöpfföt Johann Nepomuknak ismeri: a „Nepomuk" azonban nem önálló név, hanem a „János"-nak pontosabb meghatározása; Nepomuki János és nem

pld. Keresztelő Szent János (Johann Baptist) a védszentje. Ez a névirás gyakori a barokk-korban és a Schöpffök történetében sem egyedülálló jelenség. Az említett lexikonírók nem egyszer tévesztik össze az atyát és a fiút egymással és a tiroli Schöpff Józseffel. Az a körülmény, hogy a fiatal Schöpff, akinek választófejedelmi udvari festőjé címe volt, a kancellári iratokban Johann Adam von Schöpffnek írta magát, onnan magyarázható, hogy ismertebb nevű atyjának nevével, mint egy cégnevet használta, amely jelenség szintén gyakori a barokk-korban. Ezért szerepel az összes kancelláriai aktákban a Joannes Adamus Schöpff elnevezés, holott a bécsi beadványok előtt a káptalan, valamint az építészek csak Schöpff Jánosnak hívják.

Az öreg Schöpff számos jelentékeny freskót és oltárképet festett Prágában és Bajorországban s hat rézkarc is ismeretes. A mi Schöpffünknek azonban mindaddig csak kevés képét tudta hitelesen igazolni az irodalom. A felsőbajorországi Fürstfeldbruck templomának főoltárképén kívül (amely szintén Mária mennybemenetelét ábrázolja — ő festette ki a München melletti választófejedelmi Fürstenried-kastélyt (ezért nyerte címet): Rubens után Meleagert és Atalantát, egy nagy képet a hét görög császárról, Mária és Magdolnát, azonfelül Sokrates, Diogenes és Aristoteles képeit. Az ő kezétől származik a regensburgi Szent János-templomban levő Keresztelő Szent János is. Karcai közül a Mária mennybemeneteléhez készített a legjelentékenyebb.

Az öreg Schöpff karcain „Adam Schoepff" vagy „A. de Schoepff" jelzés a leggyakoribb, fiánál azonban egyszer sem fordul elő, hogy a Nepomuk melléknevet kiírta volna. A váradi katedrális kupolafreskóján „I. De Schöpff. Inv. et. Pinx." jelzés található Szent Lukács evangélista ókrének lábánál.

Maga a mennyezetfreskó igen jó állapotban van. A művész rengeteg alakot szerepeltet rajta, szövevényes bonyolultságban s az egész falképet a század allegorizáló-szimbólikus hajlamának megfelelően az egyházi ikonográfia teljes igénybevételével komponálta meg. A kupolában kitarul az egész mennyeország, egyetlen illuzionisztikus vízióba egybefolyva.

A négy pendentifben — csegelyben, amely a kupola középterét kapcsolja egybe az oldalfalakkal — a négy evangélista alakjai foglalnak helyet, vörös drapériával borított alapon. A festett fülkék fölött összehajló volutás gyémok tartják a látszatkárpánzatot, amely fölött szabadon nyílik az égbolt. Az illuzionisztikus, festett architektúra háromszögű oromfalakkal folytatódik. A felépítmény árkádszerűen hajlik össze a közé-

Raffael festménye

A nagy olasz mestertől minden templomfestő sokat tanult, Schöpff János is

pen elhelyezett vak lanterna körül és a mennyeországot négy szakaszra bontja. Az ő és újszövetség számos alakja tűnik fel a felhőgomolygók között, röpöködő angyalokkal körülvéve. Itt látjuk Ádámot, Évát, a főpapi süveges Melchizedeket, a kettős kőtáblát tartó Mózes, Aront, a hárfán játszó Dávid királyt s a felhők között trónoló Krisztust; angyalok emelik a keresztet és Veronika kendőjét. Krisztus fölött az Atyaisten alakja lebeg, a világgömbbel és a háromszögű glóriával; a kupola legközepeán röpököd a Szentlélek galambja.

Amilyen bonyolult a kompozíció, olyan változatos a színhatás is. A színek azonban nem világitanak, az összehatás szürke, erőtlén és fátyolos; az esetkezelés könnyedsége ellenére a színkezés tompa. A festő anatómiai tudása s mozgalmasság rajzfantáziája mesze felülmúlja színének tisztaságát. Ezt a kifogást már kortársai emelték ellene. Esküdt ellensége, Salamon kanonok, súlyosan megrója, hogy a kupolát „maculaverat potius, quam pinxerat" — inkább bemocskolta mint kifestette — s ugyancsak ő írja, hogy Pálffy grófnak, az alkancellárnak és Úrményinek az a véleményük róla, hogy sokkal felsőbb lett volna a fehérre meszelt kupola. Kazinczy is, midőn a vármegye házában elhelyezett allegorikus képeket bírálja, írja, hogy Schöpff „nem vala ügyetlen rajzoló, de olajban is freskófestésként dolgozott..." Ezen a négy képen — az Údvösség, az Igazság, a Hit és a Hivatalviselés allegóriáin a sötétbarna és a zöldes tónus az uralkodó; az alakok lendületes csoportosítása, a kompozíció mozgalmassága s kiváló festmények mély háttérrel adó perspektívája Schöpff sajátos előadásmódjára vall.

A püspöki palota házikupolájának kifestése Schöpff legszerencsésebb nagyváradi alkotása. A Borromaei Szent Károly tiszteletére szentelt kápolna oldalfalait és mennyezetét egyetlen nagy freskóba foglalta össze a mester s ugyancsak ő festette a nyugati fal mellett álló oltár képét. Borromaei Szent Károlyt ábrázolja a festmény, amint a pestis idején önmagát ajánlja fel áldozatul Istennek. Mély távlatú látszatarchitektúra jelenik meg a festményen is, ahol a pestis áldozatai körül kétségbeesve tolong a kép. A színek összehatása tompa, sötétbarna és szürkés. Sokkal inkább magára talál Schöpff János a freskóban. Az oltárfalon nagyszabású látszatarchitektúra előtt az egyház és a pápaság missziójának allegóriája szemlélhető. Az oldalfalak freskóin a négy evangélista, valamint Izsaiás és Ezechiél próféták alakjai ülnek a festett fülkékben; a keleti falon jazar barokk architektúra előtt emeli két angyal magasra Patachich Ádám címerét. A „Zelus" és a Pietas" szimbólikus alakjai mellett a párkánzat helyén az Agnus Dei, a tengerbe-süllyedő Péter, a kenyérszaporító Jézus és a Jó Pásztor ábrázolásai láthatók. S a fölöttük levő mennyezetet megnyílik az égbolt; ez Schöpff igazi eleme, művészetének kiteljesedése. Légbevesző architektúra magaslik az oltár fölött s ki-vont karokkal repül előre a halál angyala. A világosan áttekinthető, arányosan elosztott térben, felhők között ritmikus körökben kavargnak a kis angyalok a halványkék ég végtelenségében.

A Schöpff Jánosról alkotott egykorú vélemények kétségteletlenül túlzottak és igazságtalannak. Bár a festő a színkezelés tisztaságában elmarad atyja mögött, aki a brühli zeneterem freskóján a gazdag s eleven színházban sok kortársát felülmúlta. Az ifjú Schöpfföt ennek ellenére Feulner Adolf, a bajor rokokó-kutató nagy tekintélye, kiváló tehetségnek tartja. Vele annyiszor összehasonlított atyjának követője, aki a XVIII. századi dél-bajor festészet vezető csoportjának, a müncheni iskolának volt a maga korában igen nagybecsű tagja. Schöpff Ádámot, mint történelmi festőt, kortársai sokra becsülték. Ifjúkori prágai műveivel ellentétben bajorországi alkotásai a rajz lendületes könnyedségében és a képzészettség mozgalmasságában a bajor rokokó jelentékeny alkotásai és méltán helyezhetők kortársának Nikolaus Gottfried Stubernek, Pietro de Cortona követőjének és Johann Baptist Zimmermannnak gazdag fantáziára valló, elegáns, díszítő stílusban tartott művei mellé. A fiatal Schöpff szintén a müncheni iskola vezető mestereinek, az Asam-oknak hatása alatt áll. A délnémet festészetet keresztül azonban az olasz barokk szelleméhez kapcsolódik. Igazi mintaképe végeredményben Pozzo András volt; a római S. Ignazio látszatkupolája inspirálhatta. Bécsben szembe előtt volt Schöpff Jánosnak a Lichtensteinkerti palota hatalmas mennyezetfreskója, Pozzo híres műve, amely a bécsi iskola fejlődésére döntő befolyást gyakorolt, s melynek nagy hatása különösen a püspöki házikupolna freskóin ölik szembe. A mester váradi alkotásainak csúcsponja a kápolnafreskó, ahol vonalvezetésnek biztonságát megtéríti a tiszta változatokban jelentkező, gazdag kólorit. Ezzel a freskókkal a maga korában értetlenül lebecsült s igazságtalannul mellőzött Schöpff Nepomuk János méltán emelkedik a késői bajor rokokófestők legtehetségesebbjei sorába s alkotásai becses emlékei a XVIII. századi Nagyváradi művészetének, amelyeken keresztül e város a nyugateurópai művészet egységes vérkeringésébe kapcsolódott.

SZÍNHÁZ

Fényes külsőségek között mutatták be Budapesten a „Jézusfaragó embert“

Budapestről jelentik: Nagy siker jegyében zajlott le Nyírő József „Jézusfaragó ember“ című darabjának a Nemzeti Színházban lévő premierje. A bemutatón számos előkelőség jelent meg: Darányi miniszterelnök és felesége, Tasnádi Nagy András kultuszminiszter és államtitkár, Imrédy Béla, a Nemzeti Bank elnöke és még többen mások. A román követséget Balta Mózes sajtófőnök

képviselte. A sajtófőnök az első felvonás szünetében felment a színpadra és a román követség nevében szerencsekívánatait fejezte ki. A közönség feszült figyelemmel és érdeklődéssel figyelte a darabot és tetszésének nem egy alkalommal adott kifejezést, amit bizonyít az a tény is, hogy tisztes szílitotta a vasfüggöny elé Nyírő Józsefet és a darab szereplőit.

A „Romantikus asszony“ bemutatója Oradeán

Pénteken este kezdte meg a Thalia színház oradeai vendégzereplését Szánthó-Armand-Carlo de Fries operettújdonosságával, a „Romantikus asszony“-nyal. A bemutató, dacára annak, hogy a közönség nagyon várta a színészeket, nem hozott telt házat.

Magáról a darabról és annak meséjéről nem sok jót írhatunk. A téma elcsépelet s a darab kiállítás is sok kívánnivalót hagy maga után. Hiányoznak belőle a megszokott színes betétek, táncszámok és egy mai operettnél nélkülözhetetlen görögcsoport, amelyek szint és életet visznek az egyes, rendszerint szegényes cselekmény menetébe.

Mi például a Romantikus asszony témája es meséje? A romantikára hajlamos gazdag gyáros leánya: Lillian, beleszeret egy kalandor ékszerboltvájba. Megunta a nyugodt, gondtalan életet és az állandó rejtélyek és izgalmak csábítják ugysis túlfutott fantáziáját. A kalandorról természetesen végül kiderül, hogy édesapja üzemenek főmérnöke és így kész a happy-end.

Ebből a sivár meséből igazán művészet kell ahhoz, amit a színészek kihoztak. Elsősorban Solymosán Magdáról kell megemlékeznünk. A fiatal primadonna minden egyes alkalommal meglepetésben részesíti a közönséget. Megnyerő egyénisége, izlésesen finom művészi játéka újabb színpompában bontakozik ki. S ehhez járulnak még pazar toalettjei és nem utolsósorban kellemes, iskolázott hangja, amely andalítóan simul a zene ritmusaihoz. Lillian szerepében sikereinek egyik fényes állomásához érkezett. A közönség melegen ünnepelte. Sándor Stefi a másik női főszerepben szintén remekelt. Sokoldalú tehetsége, játékkulturája és főleg életvidám játéka vitt némi lüktetést a darabba és mentette meg a teljes ellaposodástól. Jenei János ezuttal is a megszokott jó, fellépése és eleganciája kifogástalan. Deésy Jenő alakítása külön dicséretet érdemel. Intelligens színész, minden szava és cselekedete megfontolt és kidolgozott művészi munkáról tesz tanubizonyosságot. Csóka József konzervgyáros szerepében sokszor megnevettette a közönséget. A detektív „négyes“ tetszett a közönségnek. A többiek alakítása már gyengébben sikerült, főleg a hotel-üzemeltető és a maharadszág.

A zenekart Schreiber Alajos vezényelte.

A tegnapi esti bemutatóhoz még a következőket fűzzük hozzá. Tény az, hogy városunk közönsége kedveli az operettet, de nem ilyen, enyhe szóval élve, „könnyű fajsúlyt“. Olyan rövid ideig vendégzerepel a színház Oradeán, hogy az igazgatóság jobban megválogathatta volna a darabot. Vagy ha ilyen darabokkal kezdenek, nem szabad csodálkozni azon, hogy a fél színház üres maradt. (b. s.)

A SZÍNHÁZI IRODA KÖZLEMÉNYEI:

— **Delila.** Az új Molnár darab a legtökéletesebb színpadi alkotás, mindenkinek a legelsőbb-rangu alakításokra nyújt alkalmat, mert Molnár ezzel a darabbal a külföldi sajtó és a közönség megállapítása szerint — remekelt. A Delila előadása cseménye a színháznak, amely a békeidők legforróbb premierjére emlékeztet. A színház teljes felkészültséggel és határtalan lelkesedéssel hozza színre a nagyszerű író nagyszerű darabját kedden, szerdán és csütörtökön este 9 órakor,

valamint szerdán és csütörtökön délután 5 órai kezdettel. A Delila címszerepét Erényi Bőke a többi főszerepeket: Fényes Alice, Meszáros Béla, Tóth Elek, Lontos Béla, Tompa Sándor és Szabados Árpád alakítják. A darabot Szabados Árpád a színház új rendezője rendezi.

— **A Delila, Molnár újdonosság szerdán és csütörtökön délután 5 órai kezdettel is színre kerül rendes helyárrakkal.** Az óriási érdeklődésre való tekintettel, ami ez újdonosság iránt megnyilvánult, a színház igazgatósága e nagyszerű vigjátékot szerdán és csütörtökön délután is játéssa rendes helyárrakkal. Jegyek ezekre a délutáni előadásokra is már válthatók.

— **A színház csak csütörtökig tart előadást.**

HETI MŰSOR:

Vasárnap délután 6 órakor: **Romantikus asszony.** Rendes helyárrakkal.

Vasárnap este 9 órakor: **A romantikus asszony.** Rendes helyárrakkal.

Hétfőn este 9 órakor: **A romantikus asszony.** Rendes helyárrakkal.

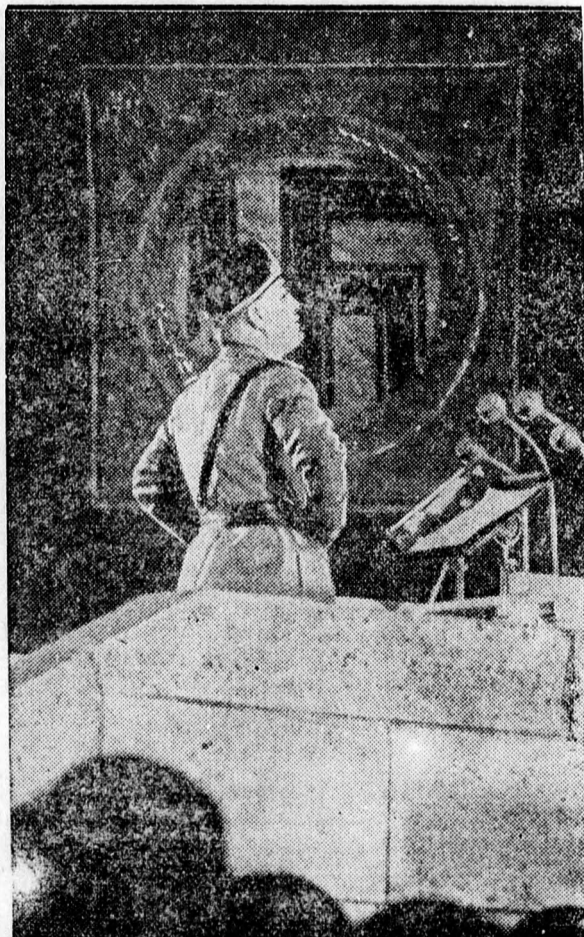
Kedden este 9 órakor a legújabb világsiker, Molnár Ferenc legszenzációsabb vigjáték újdonossága: **Delila.**

Szerdán délután 5 órakor **Delila.** Rendes helyárrakkal.

Szerda este 9 órakor: **Delila.**

Csütörtökön délután 5 órakor: **Delila.** Rendes helyárrakkal.

Csütörtök este 9 órakor: **Delila.**

Mussolini történelmi jelentőségű nagy beszédét mondja a berlini stadionban

Készült a Szent László-nyomda Rt. körbergőgépe n. Oradea, Strada Regala Carol II. No. 8.

Apróhirdetések

Apróhirdetések díja szavanként 3 lel, vastagabb betűvel 6 lel. Legkisebb apróhirdetés ára 30 lel. (Az állástkeresőknek 33 százalék kedvezmény.)

Adás-vétel

Egy sötétkék női télikabát kisebb alakra eladó. Szabó J. Oradea, Str. Gheorghe Lazar No. 5.

Eladó 160.000 lelért 22.000 lelt jövedelmező 4 lakásos kisebb bérház, szép kerttel. Oradea, Strada Negruzzi 15. szám.

Eladó jól jövedelmező bérházak, magánházak, szőlők, birtokok, telkek. Kortmáros László ingatlan irodája Oradea, Str. Pasteur 13. Telefon 85. szám.

Eladó költözködés miatt székrenyek, ágyak, sodronybetéttel, szalanganitúra nagy tükörrel, ebédasztal, festmények, márvány mosdó, Schöberl divány, üst, stb. Oradea, Str. Clorgariu 15. földszint 1. balra. Megtekinthető: délelőtt 10-től 1-ig.

Egy új télikabát, 2 felöltő, öltönyök, kalapok középtermetű férfira eladók. Oradea, Str. Tichindeal No. 18-a

Egy kovácsuló 150 kg. eladó. Oradea, Vasile Conta No. 16.

Singer-varrógép karikahajós eladó. Oradea, Str. Codrilor 11.

Rádó 3+1 lámpás eladó. Oradea, B. Franklin-u. 27.

Singer varrógép centralbobinost, használt, jó állapotban levőt veszek. Címeket a kiadóban leadni kérjük

Mindentéle használt ruhát, ócska holmit, makulatura papírt, könyveket, stb. veszek. Hívásra hához megyek. Klein, Oradea, Str. Budai Deleanu 2.

Alkalmazás

Szifgyártó segédek keresek állandó munkára, Kotyész, Oradea, Str. Alexandri 53. sz.

Manikűrös kisasszonyt felvesz Szed acsak, Oradea, Piata Unirii 1. sz

Keres főzitudó, szolid mindeneslányt éves bizonyítvánnyal gyermektelen házaspár, Oradea, Str. Pasteur 13. szám.

Mindenes leányt keresünk. Értekezni lehet Oradea, Episcopul Pavel-utca 24. szám.

Lakás

Utcai háromszobás lakás mellékhelyiséggel, november 1-re kiadó. — Utcai butorozott szoba azonnalra kiadó. Oradea, Parcel Carmen Sylva 6. szám.

Kiadó 2 szoba fürdőszobás lakás november 1-re, Oradea, Duca-u. 15.

Háromszoba előszoba fürdőszobás lakás november 1-re kiadó. Oradea, Strada Aurel Vlaicu 31-a.

3 szobás és fürdőszobás lakás azonnal kiadó. Oradea, Str. I. G. Duca No. 23.

Kiadó különbejáratu butorozott szoba, fürdőszobával, egy vagy két személynak, esetleg teljes ellátással is október 1-re. Ugyanott egy jókarban lévő csikóspor eladó. Oradea, Str. Avecescu No. 37.

Egyszobás szép lakás kiadó novemberre. Oradea, Str. Dimitrie Cantemir 55.

Kiadó kettő szoba, előszoba, konyha és mellékhelyiségekkel álló udvari lakás. Oradea, Str. Nicolae Zsiga 32-a.

Kiadó kétszobás, udvari lakás, Oradea, Str. Bratianu 61. aiait.

Kiadó kertes hazban 3 szobás, fürdőszobás lakás november 1-re. Oradea, Str. Clordas 38. szám.

Hülönféle

Elveszett barna csontkeretes szemüveg Scoalei-utca 10-től Reg. Carol 5-ig. Megtaláló kéretik jutalom ellenében adja le a Magyar Lapok kiadóhivatalánál. (Reg. Carol 5. szám.)

Elveszett egy arany függő óralánc. Becsületes megtaláló jutassa el kiadóhivatalunkba, ahol jutalomban részesül.

Radnai-féle magyar gyorsírást tudó tanítók. — Cím a kiadóban.

Temetkezés minden ágát jól érto, előrendű szakember alkalmazást nyer. Concordia, Oradea.

Olvassatok és terjesszétek

a Magyar Lapok-at!